

ב"ה • ערב שבת קודש ראש השנה ה'תשפ"א • כ"ט באלול ה'תש"פ

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

התקשרות

אשס"ה

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפרשת השבוע
• הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים • יומנים
• ותאריכי חב"ד • שניים מקרא ואחד תרגום

חב"ד
כל הלב לכל אחד

צעירי
אגודת
חב"ד

שנת ה'תשפ"א
דבר חסידי

מהעניינים המסייעים בעבודה בכלל, ובעבודת התקשרות ראש השנה עם שאר ימות השנה בפרט, היא ההתקשרות עם ראש אלפי ישראל שנשמתו היא בחינת ראש ומוחין לגבי שאר הנשמות שבדורו, ממנו הוא יניקתם וחיות שלהם, ועל ידו קשורות הן ומיוחדות במהותן הראשן ושרשם...

וכמו כן בכל אחד ואחת מאתנו ההתקשרות עם נשיא וראש דורנו... - וכבר ביאר אשר ההתקשרות היא ע"י לימוד תורתו והליכה בדרך ישרו אשר הורנו מדרכיו... - היא היא אשר תסייע בעבודת ימי ראש השנה והתקשרותם עם

שאר ימות השנה.

(אגרות קודש חלק ג' עמוד תסח)

4 < דבר מלכות • 8 < משיח וגאולה • 9 < ניצוצי רבי • 14 < חותמו של מלך • 15 < סוגיות בתורת רבנו • 18 < עת לדעת • 22 < ישמיע כל תהילתו • 23 < ממעיני החסידות • 25 < לוח השבוע

זמני השבוע

תאריך	עלות השחר		זמן ציצית ותפילין	זמן ק"ש	סוף והלילה	מנחה גדולה	שקיעת חמה	הכוכבים צאת
	72 ד' לפני הזריחה	120 ד' לפני הזריחה						
ו', כ"ט באלול	4.25	5.14	5.36	9.29	12.35	1.05	6.42.6	7.07
ש"ק, א' בתשרי תשפ"א	4.26	5.15	5.36	9.29	12.34	1.05	6.41.3	7.05
א', ב' בתשרי	4.27	5.15	5.37	9.29	12.34	1.04	6.39.9	7.04
ב', ג' בתשרי	4.28	5.16	5.38	9.29	12.34	1.04	6.38.6	7.03
ג', ד' בתשרי	4.29	5.17	5.38	9.29	12.33	1.04	6.37.5	7.02
ד', ה' בתשרי	4.30	5.18	5.39	9.29	12.33	1.03	6.36.0	7.00
ה', ו' בתשרי	4.30	5.18	5.40	9.29	12.33	1.03	6.34.6	6.59
ו', ז' בתשרי	4.31	5.19	5.40	9.30	12.32	1.02	6.33.3	6.57

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
א ראש-השנה	18:01	-	18:23	-	18:12	-	18:22	-
ב ראש-השנה	19:17	19:15	19:18	19:17	19:18	19:17	19:18	19:17
האזינו / תשובה	17:52	19:07	18:13	19:09	18:02	19:08	18:13	19:09

צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו • יו"ר: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונב

מערכת: לוי יצחק שייקביץ, יוסף יצחק אולידורט,

אליהו קעניג, אברהם מרינובסקי

מו"ל: המרכז לעזרי שליחות, ת"ד 1122 כפר חב"ד 6084000

אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

ISSN 7474-0793 • גיליון 1365

ראש השנה | להשפיע על הסביבה

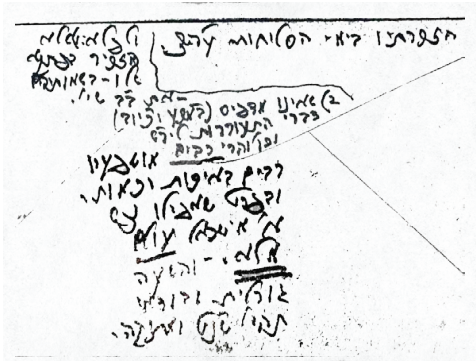
ראש השנה הוא היום של הכתרת המלך, בהתאם לציווי ובקשת ה' מבני ישראל "שתמליכוני עליכם" כ"מלך ישראל וגואלו", וכ"מלך על כל הארץ".

ודבר זה בא לידי ביטוי מיד בראש השנה הראשון, היום שבו נברא אדם הראשון, שעמד מיד והכניס את כל הבריאה יחד אתו אל תחת מרות ושלטון הקב"ה, באמצעות הקריאה "באו נשתחוה ונכרעה, נברכה לפני ה' עושנו", בכך הוכר בורא העולם בפועל על-ידי כל הבריאה כמלך שלה.

מזכיר לנו, אפוא, ראש-השנה, מדי שנה, שזו היא השליחות, והמצווה של כל היהודים בכל הזמנים והמקומות בהם הם נמצאים: לחדש ולחזק את ה"נשתחוה ונכרעה, נברכה לפני ה' עושנו", וכן להשפיע - על-ידי כך שמהווים דוגמא חיה וכן על-ידי דיבור לבבי ורציני - על כל הסביבה בכיוון האמור, עד אשר - כפי שאנו אומרים בראש-השנה בבקשותינו אל הקב"ה "ויידע כל פעול כי אתה פעלתו" כו', שכל נברא, כל חי וכל אדם יידעו ויבינו ויאמרו-יסבירו: "ה' אלוקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה".

(מכתב כללי לראש השנה, תשמ"ו. מתורגם מאידיש)

הכתב והמכתב שעה גורלית

הזכרתיו בימי הסליחות עה"צ [= על הציון].
ולפלא: 1) שלא הזכיר בפתקא שלו - בשמותיהם - את ב"ב שי' [= בני ביתו שיחיו].

2) שאינו מדפיס (במכ"ע וכיו"ב [= במכתבי-עת וכיוצא בזה]) דברי התעוררות ליר"ש [= ליראת שמים] וכו' והרי רבים מושפעו רבים באיכות וכמות, ובפרט שאפילו נפש א' מישראל עולם מלא. - והשעה גורלית ובודאי תהיה שנ"ט [= שנה טובה] ומתוקה.

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ט באלול ה'תש"פ - ז' בתשרי ה'תשפ"א

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"ט באלול	הלכות אישות פרק ה-ז.	הל' תפלה וברכת כהנים פרק ט.	מל"ת שנה.
ש"ק	א' בתשרי	פרק ח-י.	פרק י.	מל"ת שנה.
א'	ב' בתשרי	פרק יא-יג.	פרק יא.	מל"ת שנה.
ב'	ג' בתשרי	פרק יד-טז.	פרק יב.	מל"ת רסב.
ג'	ד' בתשרי	פרק יז-יט.	פרק יג.	מל"ת רסב.
ד'	ה' בתשרי	פרק כ-כב.	פרק יד.	מ"ע ריב.
ה'	ו' בתשרי	פרק כג-כה.	פרק טו.	מ"ע ריב.
ו'	ז' בתשרי	הלכות גירושין.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	הל' תפילין ומזוזה וס"ת.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע רכב.

עניינים הנפעלים מאליהם

כיצד ייתכן שדווקא בערב ראש השנה יחסרו עניינים חשובים כדוגמת אמירת תחנון ותקיעה בשופר? • מדוע כאשר חל יום טוב בשבת אין אומרים את המזמור "לכו נרננה" הנאמר בכל שבת? • בהכרח לומר שהעניינים נפעלים מאליהם, כדוגמת המבואר בעניין אי התקיעה בשופר בשבת • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

הכתרת המלך, קבלת עול מלכות שמיים - מוכן, שבתור הכנה לדבר צריך להיות כללות העניין של אמירת תחנון, היינו, לבטל את כל העניינים הבלתי רצויים, כך שהאדם יהיה נקי וטהור וקדוש, ועל ידי זה יהיה מוכן לקבל על עצמו עול מלכות שמיים. ובפרט על פי המבואר בדרושי רבותינו נשיאינו שקבלת העול של ראש השנה אינה בדוגמת קבלת העול של כל יום ויום (קבלת עול מלכות שמים באמירת קריאת שמע) - כי הקבלת עול דכל יום היא בנוגע ליום זה באופן פרטי, ואילו הקבלת העול של ראש השנה הינה קבלת עול כללית בנוגע לכל השנה כולה, ולכן, בוודאי דרושה ההכנה הנפעלת על ידי אמירת תחנון (שלילת וביטול העניינים הבלתי רצויים).

ב

על פי זה - לא ייתכן שבערב ראש השנה יחסרו חס ושלוש העניינים הנפעלים על ידי תקיעת שופר ואמירת תחנון (מאחר שבערב ראש השנה ראש השנה יחסרו חס ושלוש העניינים הנפעלים על ידי תקיעת שופר ואמירת תחנון (מאחר שבערב ראש השנה אין תוקעים בשופר ואין אומרים תחנון), אלא בהכרח לומר שבערב ראש השנה נפעלים עניינים אלו מעצמם, ללא הפעולה של תקיעת שופר ואמירת תחנון.

א

ידוע המנהג שבערב ראש השנה אין תוקעים בשופר¹ - אף על פי שתוקעים בכל ימי חודש אלול. וכמו כן אין אומרים תחנון בערב ראש השנה². והנה, שני עניינים אלו (תקיעת שופר ואמירת תחנון) שייכים ביותר לכללות העניין של ראש השנה, ועד שהם מהווים הכנה ופועלים את העניינים של ראש השנה:

כללות העניין של ראש השנה הוא - הכתרת הקדוש ברוך הוא למלך ("מלך ישראל וגואלו"), ועניין זה נפעל על ידי תקיעת שופר, כמאמר רז"ל³ "אמרו לפני מלכויות כו' כדי שתמליכוני עליכם כו' ובמה בשופר", ולכן "מצוות היום בשופר". וכמבואר בכמה מקומות שקול השופר קשור עם בחינת קלא פנימאה דלא אשתמע⁴ (כפי שזה נמשך ומתגלה בקול השופר - "בחצוצרות וקול שופר⁵"), ולכן על ידי זה פועלים בני ישראל שהקדוש ברוך הוא מקבל את ההכרתה - בראותו שבקשת בני ישראל היא באופן דקלא פנימאה כו' (קול השופר). ומאחר שהתוכן הכללי של ראש השנה הוא -

(1) שולחן ערוך סימן תקפא סעיף ג (ברמ"א) ובנו"כ.
(2) שולחן ערוך שם.
(3) ראש השנה טז, א, לד, ב.
(4) ראה זח"א נ, ב.
(5) תהלים צח, ו.

ועל דרך שאין תוקעים בשופר ביום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת - כפי שמבאר אדמו"ר הזקן⁶ באר היטב שכל ההמשכה של תקיעת שופר נעשית (ללא פעולות האדם) מצד עצם עניין השבת. ואדרכה: ישנה מעלה יתירה בהמשכת עניינים אלו מצד עצם עניין השבת, ללא פעולת האדם בתקיעת שופר - כי: כאשר ההמשכה היא על ידי פעולת האדם בתקיעת שופר, הרי זה תלוי בהכנת ועבודת האדם התיקע כו',

על פי זה יובן עוד עניין תמוה: בכל ליל שבת אומרים ב"קבלת שבת" את המזמור "לכו נרננה", אבל כאשר יום טוב חל בשבת (ובענייננו - יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת) - אין אומרים "לכו נרננה", אלא מתחילים ב"מזמור לדוד" (כפי שנהוג בתפוצות ישראל, וכן מובא בסידור אדמו"ר הזקן על פי נוסח האריז"ל). ולכאורה אינו מובן: מאחר שבכל ליל שבת אומרים

כאשר יום טוב של ראש השנה (וכן יום טוב סתם) חל בשבת - נפעלת הוספה מיוחדת בכל ענייני השבת, ולכן, כשם שהוספה זו פועלת סיוע בנוגע לכמה ענייני השבת, כמו כן פועלת הוספה זו סיוע בנוגע לעניינים הנפעלים על ידי אמירת "לכו נרננה"

את המזמור "לכו נרננה" - מדוע אין אומרים מזמור זה בשבת שיש בו הוספה מיוחדת, מפני שחל בו ביום טוב או ראש השנה?!

והביאור - בזה על פי האמור לעיל שכאשר ישנו דין בתורה (או "מנהג ישראל תורה הוא") שבערב ראש השנה אין תוקעים בשופר ואין אומרים תחנון, וכיוצא בזה בשאר עניינים - לא ייתכן לומר שעניינים אלו חסרים חס ושלום, אלא עניינים אלו נפעלים בתכלית השלימות מצד עצמם.

ועל דרך זה מובן בנוגע למנהג שאין אומרים את מזמור "לכו נרננה" (וכן את שאר המזמורים שלפני "מזמור לדוד") ביום טוב של ראש השנה (וכן יום טוב סתם) שחל להיות בשבת - שעניינים אלו נפעלים בתכלית השלימות גם ללא אמירת מזמורים אלו על ידי דיבור האדם.

דהנה, כאשר יום טוב של ראש השנה (וכן יום טוב סתם) חל בשבת - נפעלת הוספה מיוחדת בכל ענייני השבת, ולכן, כשם שהוספה זו פועלת סיוע בנוגע לכמה ענייני השבת, כמו כן פועלת הוספה זו סיוע בנוגע לעניינים הנפעלים על ידי אמירת "לכו נרננה", כך שאין צורך באמירת מזמורים אלו על ידי האדם (כבכל שבת).

מה שאין כן כאשר ההמשכה היא מצד עניין השבת - הרי זה באופן של עשייה דלעילא (שאינן זה תלוי בעבודת האדם כלל), כי "שבת מקדשא וקיימא", והיא בחינת "קדש מלה בגרמיה", ואם כן, המשכה זו היא בתכלית השלימות האפשרית.

[הטעם המובא בגמרא⁷ "שמא יעבירונו כו" - הרי זה טעם השייך לעולם העשייה, ולמטה מזה - עניין השייך לצד דלעומת זה, שמשם יכול להיות עניין של שוגג כו' (וכידוע שגם עניין של שוגג הוא מצד התגברות הלעומת זה⁸, ולכן צריכים כפרה גם בשוגג); אבל הטעם הפנימי והאמיתי שאין תוקעים בשבת הוא - לפי שהמשכת כל העניינים נפעלת מצד עצם עניין השבת]. ועל דרך זה מובן בנוגע להעדר אמירת תחנון בערב ראש השנה - שזהו על דרך העניין של "עיצומו של יום מכפר"⁹, שכל העניינים שביום זה נפעלים בתכלית השלימות, עד שלא זקוקים לפעולה של אמירת תחנון.

(6) ליקוטי תורה, דרושים לראש השנה נ, א ואילך.

(7) ראש השנה כט, ב.

(8) איגרת הקודש סימן כח.

(9) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"א ה"ג "נעצמו של יוהכ"פ מכפר לשבים".

וטעם הדבר - על דרך האמור לעיל¹¹ שנוסף על עניין "ברוך הבא בשם ה'" צריך להיות גם עניין "ברכנוכם מבית ה'" על ידי מעשה ופעולת האדם, ועל דרך זה בנוגע לענייננו: כדי שתהיה פעולת ועבודת האדם בהכנה ליום השבת (כולל יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת), צריכה להיות אמירת "לכו נרננה הקטן"

זהו כללות תוכן המזמור 'לכו נרננה' - שאדם הראשון פנה לכל הנבראים (ביום שנברא - בראש השנה) ואמר להם: "בואו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עושנו", היינו, הכתרת הקדוש ברוך הוא למלך העולם כולו

ביום הרביעי שלפניו (שאו מתחילה כללות עבוד האדם בהכנה לקראת יום השבת).

ה

עוד עניין בזה - השייך במיוחד ליום טוב של ראש השנה שחל בשבת (נוסף על האמור לעיל בנוגע לכל יום טוב שחל בשבת):

איתא בפרקי דרבי אליעזר¹² שביום ברוא אדם הראשון - ראש השנה - המליך את הקדוש ברוך הוא למלך על העולם כולו, באומרו לכל הבריות: "בואו אני ואתם נלך ונלביש גאות ועוז ונמליך עלינו מי שבראנו... ואמר ה' מלך גאות לבש וגו'".

וזהו כללות תוכן המזמור של "לכו נרננה" - שאדם הראשון פנה לכל הנבראים (ביום שנברא - בראש השנה) ואמר להם: "בואו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עושנו", היינו, הכתרת הקדוש ברוך הוא למלך העולם כולו.

ועל פי זה מובן שתוכן המזמור "לכו נרננה" שייך

אבל לאידך - גם כאשר יום טוב של ראש השנה חל להיות בשבת, אומרים ב"שיר של יום" של יום רביעי (בסופו) שלושה פסוקים ראשונים של "לכו נרננה" - כפי שאומרים פסוקים אלו בכל יום רביעי בשבוע,

בתור הכנה לאמירת המזמור "לכו נרננה" בשלימות ביום השבת.

[דהנה, התחלת ההכנה ליום השבת היא - ביום הרביעי, כמבואר בגמרא¹⁰ ש"ארבע וחמשא ומעלי יומא - קמי שבתא", ולכן, בתור הכנה לאמירת "לכו נרננה" בליל שבת, אומרים את התחלת המזמור (שלושה פסוקים ראשונים) ביום הרביעי, שבו מתחילה ההכנה לקראת יום השבת.

ובלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו - שביום הרביעי אומרים "לכו נרננה הקטן", בתור הכנה לאמירת "לכו נרננה" השלם בליל שבת.

ויש לומר שהלשון "לכו נרננה הקטן" גופא מורה על עניין של הכנה - בדוגמת החינוך של קטן, "חנוך לנער", המהווה הכנה לאופן הנהגתו כאשר יהיה גדול בשלימות, עד למעמד ומצב ש"גם כי יזקין", שגם אז תהיה הנהגתו בהתאם להכנה של כללות החינוך בקטנותו - "גם כי יזקין לא יסור ממנה"].

וכאמור - אף על פי שביום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת אין אומרים "לכו נרננה" - אף על פי כן, אומרים "לכו נרננה הקטן" ביום הרביעי שלפניו].

11 בתחילת ההתוועדות - תורת מנחם התוועדיות תשמ"ב חלק ד' עמ' 2280 ואילך.
12 פרק יא.

10 פסחים קז, א.

נרננה" ביום טוב של ראש השנה שחל בשבת, הנה לא זו בלבד שהיה זה באופן "יש בכלל מאתיים מנה", אלא היה זה בדוגמת "מנה" באלף, בריבוא רבבות, ועד לדרגא כזו שלמעלה מעניין המספר!

(משיחת ליל כ"ט אלול ה'תשמ"ב, ערב ראש השנה ה'תשמ"ג.
תורת מנחם התוועדיות ה'תשמ"ב חלק ד עמ' 2286 ואילך. הנחת השומעים, בלתי מוגה)

לראש השנה בהדגשה יתירה, כי כללות העניין של ראש השנה הוא - הכתרת הקדוש ברוך הוא למלך על העולם כולו, ובנוסף התפלה: "מלוך על העולם כולו בכבודך... וידע כל פעול כי אתה פעלתו", ומה שאין אומרים מזמור זה ביום טוב של ראש השנה שחל בשבת - הרי זה לפי שאין צורך באמירת מזמור פרטי זה, בה בשעה שבכל ענייני ראש השנה (בכל התפלות ובקידוש וכו') מודגש ביותר כללות העניין של הכתרת הקדוש ברוך הוא למלך על העולם כולו. זאת אומרת: אם היו אומרים את המזמור "לכו

סיכום

עניינו של ראש השנה הוא - קבלת מלכותו של הקדוש ברוך הוא. ההכנה לכך נעשית בימי חודש אלול על ידי תקיעה שופר ואמירת תחנון. ברם, בערב ראש השנה אין אומרים תחנון ואין תוקעים בשופר.

כיצד ייתכן שבערב ראש השנה יחסרו ענייני הכנה חשובים אלה?

מבואר בחסידות שבראש השנה שחל בשבת אין תוקעים בשופר משום שענייני תקיעת שופר נפעלים מעצמם ואין צורך בפעולת האדם. על דרך זה יש לומר, שבערב ראש השנה נפעלים ענייני ההכנה לראש השנה מעצמם ולכן אין צורך לעשותם בפועל.

בדרך זו יש לבאר עניין נוסף:

כאשר חל יום טוב או ראש השנה בשבת, אין אומרים "לכו נרננה" ומזמורים שאחריו אלא מתחילים ב"מזמור לדוד". על פי האמור יש לומר, שעל אף שאין אומרים מזמורים אלה, אין בכך כל חיסרון, העניינים נפעלים מאליהם ללא פעולת האדם.

בנוגע לאי אמירת "לכו נרננה" בראש השנה שחל בשבת יש להוסיף: תוכן כל ענייני ראש השנה הוא הכתרת הקב"ה. ומאחר שבכל ענייני ראש השנה כבר ישנה הדגשה על כללות קבלת מלכות ה', אין עוד צורך באמירת המזמור הפרטי "לכו נרננה".

לבקש מהקב"ה את המשיח

אין זה דחיקת הקץ כי כבר "כלו כל הקיצין"

כאשר יהודי מרגיש שחסר לו דבר מסויים - הרי גם אם עושה "חשבון" שאינו ראוי כו', יש עליו חיוב מן התורה לבקש מהקב"ה שימלא את חסרונו!

אתה חושב שאינך ראוי לכך - אל תעלים עובדה זו, ובלאו הכי לא יועיל אם תרצה להעלים... אלא תאמר שלמרות שאינך ראוי, מכל-מקום, מבקש אתה מהקב"ה שימלא חסרונו, מכיוון שהקב"ה ציווה בתורתו "שיהא אדם... שואל צרכיו שהוא צריך להם"!

ובכן; החיסרון הכי עיקרי של בני-ישראל הוא - שנמצאים עדיין בגלות, חושך כפול ומכופל, ומשיח צדקנו עדיין לא בא!!!

ומכיוון שישנו ציווי בתורה "שיהא אדם... שואל צרכיו שהוא צריך להם" - שואלים יהודים ומבקשים מהקב"ה שמשיח צדקנו יבוא תיכף ומיד "משיח נאו"!!

אילו היו הצדיקים - "ועמך כולם צדיקים" - עושים "דעם אמתן שטורעם" ... [=מרעשים באמת] "וואַלט מען שוין לאַנג פטור געווארן פון דעם גלות" ... [=כבר מזמן היינו נפטרים מהגלות] אלא שישנו ציווי ואזהרת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו שאמר, "לא מרצוננו גלינו כו' ולא בכוחותינו אנו נשוב כו'" ועל-דרך שאין לדחוק את הקץ;

אבל לאידך - לא מדובר כאן אודות דחיקת הקץ, שהרי כבר "כלו כל הקיצין", לא אתמול ולא שלשום, כי-אם בזמן הגמרא...

ומכיוון שכן, צועקים יהודים "עד מתי?!"... און אַז מ'שרייט - דערשרייט מען זיך" [=וכשצועקים - הצעקה פועלת], ומתוך שמחה טוב לבב, ופועלים את הגאולה האמיתית והשלימה באופן ד"לא עיכבן כהרף עין", תיכף ומיד ממש.

פשיטא שצריך "לזכות את ישראל" בגאולה

כאשר יש דין ומשפט בבית-דין של מעלה, אומרים להם - "אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו": במחילה מכבודכם, לפני שניגשים אתם לדון את היהודי - רדו נא למקומו של היהודי, בעולם-הזה הגשמי והחומרי, "און מאַטערט זיך אָפּ" [=ותתענו] שבעים או שמונים שנה, ואז... נראה מה יהיה אתכם!!!

[...] וזהו גם שמסיימים לאחרי אמירת פרקי-אבות "רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם כו'", כלומר, מכיוון שהקב"ה רוצה וחפץ בזכותם של ישראל, ולא עוד אלא שמשתדל להרבות בזכותם - הרי מובן, שגם בית-דין של מעלה צריך ללמוד מהנהגתו של הקב"ה, ולזכות את ישראל.

ופשיטא שצריכים "לזכות את ישראל" בעניין הכי עיקרי - גאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו.

(התועודיות ה'תשמ"ה כרך ה עמ' 9982,4092 בלתי מוגה)

ניצוצי רבי

מאת הרב מרדכי מנשה לאופר

הוא יבוא לכאן על 'כנפי נשרים'

האם למד כבר את כל תורת ארץ-ישראל? • התקשרות לרבי - כיצד? • היכן התינוקת? • "הרב מנחם פרוש... יכול לטפל בנושא" • "רבנות שלא מטעם" • הוראות ב'בין המצרים' • ביקור ברומניה • פגישה עם הגאון מבוסטון הגרי"ד סולובייצ'יק • פסק-דין בניסי אנטבה • תוכן מענה משנת תשל"א • ביקור בוורמייזא-וורמס גרמניה • הרבי השתתף בבניית בתי-הכנסת בגבעה-הצרפתית בירושלים ת"ז • אוסף מכתבים סיפורים ו'יחידויות' מהרבי שזכה לקבל ולשמוע הרב אברהם מיכאל הלפרין שליט"א רב הגבעה הצרפתית בירושלים ת"ז

הוא נקט בשם בית כנסת מסוים בניו-יורק. הרבי שאל אותו אם הוא מתכוון כראוי לשמש כש"ץ, והוא ענה שזוהי כמוה שנים הוא משמש כש"ץ ורגיל בנוסח התפילות. הרבי הסביר את כוונת שאלתו, שישנו צורך להתכוון בכוונות התפילה, כמובא בנושאי-כלי השו"ע (ראה פרדס חב"ד גיליון 17 עמוד 231-232).

"הרבי גם שאל אותו האם הוא קורא תווי נגינה והאם הוא גם מלחין קטעי חזנות. הוא השיב בחיוב והוסיף ואמר שיותר קל לו לכתוב תוויים מאשר לקרוא תוויים. הרבי שאל הרי זה איפכא מסתברא? והוא הסביר שקל לו יותר לכתוב בשעה שהוא מלחין את מה שיש לו בראש מאשר לקרוא לחן של אחרים. הרבי הסכים עם הדברים.

"לגבי השאלה שלי, האם לנסוע לרבי, הרבי ענה בשאלה האם הוא כבר למד כל תורת א"י? (דומני שהרבי התכוון, שכל עוד לא מתכוננים בלימוד כראוי לנסיעה לרבי ממילא אין מקום עדיין לנסוע). והרבי בירך שבהמשך הוא עוד יגיע לכאן על כנפי נשרים, אחי המשיך ואמר שאם הוא יחכה לזמן מאוחר יותר לבוא יהיה לו בעיות עם שלטונות הצבא ולא יוכל לצאת מאה"ק, אך הרבי אמר שוב שהוא עוד יבוא לכאן על כנפי נשרים".

הרה"ג הרה"ח הר"ר אברהם מיכאל הלפרין שליט"א מכהן כרב שכונת 'הגבעה הצרפתית' בירושלים משנת תשל"ב; לפני כן שימש מחודש אדר תשכ"ג כרב בעתלית.

לראשונה זכה לראות את הרבי בחודש אלול תש"כ עם טיסת הצ'ארטר הראשונה - שאורגנה לנסיעה לרבי לקראת חודש תשרי תשכ"א. הוא זכה ללמוד ב-770 כמעט משך כל שנת תשכ"א, וגם במהלך השנים הבאות זכה ל'יחידויות', הוראות ושליחויות.

ברשימה שלפנינו דלינו פנינים מזיכרונותיו כפי שהתפרסמו ב'תשורה' של שמחת נישואי נכדו שהתקיימה בו' כסלו תש"פ.

בקשת נסיעה לרבי

"בשלהי שנת תשט"ז שלחתי בקשה לאחי הבכור ר' צבי ע"ה שעבר מספר שנים לפני כן להתגורר בארה"ב ושימש בתור חזן בבית כנסת של קהילת "ישראל הצעיר" מונטריאול קנדה, שישאל אצל הרבי ב'יחידות' האם הרבי מסכים שאסע לשהות במחיצת הרבי.

"במהלך ה'יחידות' שוחח איתו הרבי על נושא התפילה, הרבי שאל היכן הוא ישמש ש"ץ בחגים.

התקשרות לרבי כיצד?

ועוד בפיו של הרב הלפרין:

"לאחר שזכיתי מספר פעמים להיכנס ליחידות לרבי, באחת היחידויות העזתי לשאול את הרבי על כך שאני כבר נוסע לרבי הרבה שנים ועדיין אני מרגיש שינוי וקשר לרבי יותר מאשר בעבר... הרבי חיך, ולאחר מכן פניו הקדושות נהיו רציניות ואמר: 'כשאתה תהיה עסוק בלהט ומונח יותר בחסידות ואני אהיה יותר 'קאָך' בחסידות, נרגיש יותר את הקשר'. הוסיף ואמר: 'הרבי חותני מביא במאמר שכאשר הלב מרגיש זה חסרון, והיינו שכל עוד הלב בריא הוא לא מרגיש את עצמו, וכאשר נעשה חולה הוא מרגיש'. ככל הנראה, בדברים אלו התכוון הרבי לנחם אותי שזה בסדר שאני לא מרגיש..."

היכן התינוקת?

"כשנה וחצי לאחר נישואינו, לקראת י"ב תמוז תשכ"ו נסעתי לרבי עם רעייתי שתחי'. בהתוועדות י"ב תמוז קראו לשלוחים לגשת לקבל לחיים מהרבי (השווה: 'תורת מנחם' כרך מז עמ' 161, 197). המזכיר הרב לייבל גרונר (ז"ל) קרא לי לגשת, הרבי מזג לי לחיים, העניק לי בקבוק משקה והורה לי לחלק בהתוועדות במקום וחלק בהתוועדות באה"ק, הרבי שאל אותי אם הרבנית גם פה, עניתי שכן, ומיד הרבי שאל על הבת הבכורה התינוקת שנולדה בחודש שבט, אם היא פה. עניתי שהשארנו אותה אצל הסבתא, והרבי הגיב במבט תימהון.

"כשנכנסו ליחידות הרבי התעניין על הרבנות בעתלית. מסרתי לרבי את גיליונות הספרים "לחם אישי" על חמישה חומשי תורה, שחיבר הסבא של רעייתי אב"ד עיר הקודש צפת, הרב אפרים שרגא וינגוט ע"ה, וחומש דברים היה חסר. הרבי שאל איפה הגיליונות של ספר דברים. עניתי שעדיין בהכנה. הרבי התעניין למה לא מדפיסים ממש בדפוס, והודה לי ב'יישר כוח'.

"הרב מנחם פרוש... יכול לטפל בנושא"

בחודש אלול תשכ"ג ביקר הרב אברהם מיכאל הלפרין במקומות הקדושים בטבריה, שם, היכן שקבורים תלמידי הבעש"ט והרב המגיד, הבחין בחילול-קברים

בשל עבודות שנעשו בכביש.

כשנסע לחודש תשרי תשכ"ד לרבי, סיפר על-כך לרבי במהלך ה'יחידות' והרבי אמר:

צריך לפנות לרשויות שיטפלו בזה. בירושלים נמצא הרב מנחם פרוש, שיושב על כסא גדול (או "כסא המלך") יש לפנות אליו והוא יכול לטפל בנושא.

- וכן היה; הרב הלפרין פנה לר' מנחם פרוש, הנושא טופל, ואף סודר מעבר מיוחד עבור הכוהנים.

"רבנות שלא מטעם"

במשך השנים זכה הרב הלפרין לקבל תשובות מהרבי בנוגע לרבנות.

באחת התשובות כותב הרבי שרב בישראל צריך להיות עצמאי ולא להיות כפוף תחת מפלגה או רשות עירונית, מכיוון שעניינו לפסוק הלכה והוא צריך לקבוע. זה צריך להיות ע"פ תורה ודעת השולחן-ערוך בלי התערבות עם עניינים אחרים, ואינו יכול להיות כפוף לענייני פוליטיקה וכו'.

ברוח הדברים הוא שמע גם ב'יחידות': "הרב צריך להיות עצמאי ולא להיות תחת אחרים".

כאשר הוצעה הצעת רבנות מסוימת ולצורך כך היה עליו להיות בקשר עם עסקנים מפלגתיים, הרבי לא דגל בזה.

על הרב אונטרמן ע"ה

הרב הלפרין ביקר אצל הגאון רבי איסור יהודה אונטרמן ז"ל לאחר שנבחר כרב ראשי בארץ-הקודש בשנת תשכ"ד, והרב אונטרמן ביקש ממנו שימסור דרישת שלום לרבי. הרב הלפרין מסר את הדברים לרבי, וכך הרבי הגיב:

הוא ביקר כאן, הוא אוהב שמדברים עמו בדברי תורה... הוא איש נעים הליכות.

בהזדמנות נוספת, כשהרב הלפרין שאל עצה מהרבי בנושא עסקנות-ציבורית, הורה לו הרבי להיוועץ ברב אונטרמן:

תפתח עמו את השיחה בדבר-תורה הקשור לפרשת-שבוע וכיצא בזה ואחר כך תציג בפניו את הנושא.

הוראות ב'בין המצרים'

ב'יחידות' שהתקיימה אחרי י"ז בתמוז תשכ"ו הורה

הרבי לבני הזוג הרא"מ הלפרין ורעייתו:

"א. באם תרצו לקנות דברים - כנהוג להביא מתנות כששבים מביקור - תעשו זאת לפני ראש-חודש מנחם-אב.

"ב. גם את המזוודות יש להתחיל לארוז לפני תשעת הימים".

הצעת רבנות בעתלית!

בחודש אלול תשכ"ב נפטר הרב אליהו מרדכי וולקובסקי ע"ה דיין בבית הדין הגדול בירושלים וחבר מועצת הרבנות הראשית, השתתפתי בלוויה, נכח שם מזכיר הרבנות הראשית הרב יהושע לוי. הנ"ל ביקש לשוחח עימי והציע לי משרת רבנות בעתלית. באותה תקופה למדתי בישיבת תורת אמת.

לא חשבתי להיענות להצעתו לשמש כרב אבל מכיוון שהרי הכול בהשגחה פרטית והציעו לי הצעה, כתבתי אפוא לרבי ושאלתי האם להיענות ולהתעניין בהצעה. הרבי ענה בכתב מתאריך ח' כסלו תשכ"ג הניתן כאן בשלימותו:

ב"ה, ח' כסלו תשכ"ג
ברוקלין

הו"ח אי"א נו"נ וכו'
מוה"א אברהם מיכאל שי'

שלום וברכה!

במענה למכתבו מב' כסלו בו כותב אודות הצעת משרת רבנות וכו' ומתכוון לזה ע"י לימוד הלכות הצריכות להנ"ל וכו'

ובטח לכשיבוא הזמן - המלמד אותו להועיל בהאמור, יסמיכו וישים ידו עליו להורות וכו',

ומהנכון שיקבל ההצעה האמורה. ומובן שהשתדלות בזה אפשר גם מקודם להסמיכה.

לפלא אינו מזכיר מפעולותיו בחודש תשרי העבר, המשובע בכל וחדש כללי לכל השנה.

בברכה לבשו"ט בכל האמור

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

במהלך חורף תשכ"ג נסעתי לעתלית ודרשתי שם בשבת במספר בתי כנסת, כתוצאה מכך פנתה המועצה הדתית המקומית במכתב לרבנות הראשית לישראל שהם מודים להם ששלחו אותי לדרוש שם ומבקשים כי כדאי לקדם את מועמדותי והבחירה

לשמש כרב במקום.

בינתיים התחלתי ללמוד את ההלכות הנצרכות עם ראש הישיבה הגאון החסיד הרב משה לייב שפירא ז"ל אשר העניק לי סמיכה. גם הוסמכתי ונבחנתי בפני רבה של מאה שערים בירושלים הרב יצחק יעקב ווכטפויגל ע"ה, והרב דובער אליעזרוב ע"ה.

אח"כ הופעתי בפני הוועדה של הרבנות הראשית, והם נתנו את הסכמתם למשרת הרבנות בעתלית.

בחודש אדר תשכ"ג עברתי לגור בעתלית, והתמניתי לרב שם.

שימשתי ברבנות בעתלית קרוב לעשר שנים.

ביחידויות שזכיתי להיכנס במשך השנים הרבי התעניין תמיד מהנעשה בעתלית.

הנה קטע ממכתב שקיבלתי באותה שנה מהרבי:

ב"ה, ימי הגאולה יב-יג תמוז, ה'תשכ"ג
- שנת הק"ן להסתלקות רבנו הזקן -
ברוקלין, נ"י.

הרב אברהם מיכאל שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מיום ה' תמוז... בברכת הצלחה בעבודה"ק שכותב ולביסוסן מתוך הרחבה ח"ק.

ז"ע [זה עתה] נתקבל מכתבו מא' מטו"מ. ופשוט שימשיך במשרתו בקודש בעתלית (עד שיבסס עניניו ויקבל לאח"ז משרת רבנות בעלת אחריות וטובה יותר ממנה גם בשאר פרטים).

הפ"ג שבמכתבו יקראו בעת רצון על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ ז"ע.

ביקור ברומניה

שאלה: האדמו"ר מסקולען הציע לי לנסוע לשבוע ימים לבקר ברומניה - ישנם שם יהודים שהוא מסייע בשחרורם, והוא רוצה שאפגש עם איש-הקשר שלו עורך-דין סגל לברר אצלו מה מצב האסורים והאם יש שם שינויים.

כ"ק אדמו"ר: בוודאי ידוע לכם שרומני' היא מדינה קומוניסטית, ויודעים אתם שצריך להיזהר בדיבור שם. [צריך לשים לב] מתי לדבר ומתי לשתוק, וכשצריך לשתוק - צריך לשתוק. וצריך לדעת גם מה לדבר.

(הרבי דיבר בהתרגשות על יהדות רומניה, ובין

השאר אמר):

צריך להשתדל לעורר שם מה שיותר יהודים אודות שמירת עניני תורה ומצוות.

וממילא יש לנצל כל אפשרות לדבר בבתי כנסת כמה שיותר.

(ואכן הרב א.מ. הלפרין דיבר בבית כנסת מלבי"ם שם התפלל הרב מרילוס ובעוד ארבעה בתי כנסת, נפגש עם העו"ד כו" וביצע שליחותו על צד היותר טוב).

פגישה עם הגרי"ד סולובייצ'יק מבוסטון

בהזדמנות מסוימת ביקשו חוגים קונסרבטיבים לפתוח מוסדות חינוך בגבעה-הצרפתית.

הרא"מ הלפרין שאל את הרבי ב'יחידות' מה לעשות והרבי הורה לו להיפגש עם הגאון הרב יוסף דוב סולובייצ'יק (ע"ה) מבוסטון להיוועץ עמו כדי שיפעיל את השפעתו למניעת ה"נ"ל.

הרב סולובייצ'יק נהג לבוא מדי שבוע למסור שיעור בישיבה-יוניברסיטי במנהטן, ולשם הוזמן הרב הלפרין כדי להיפגש עמו.

ב'יחידות' הורה לו הרבי לצרף לפגישה את אחד מתלמידי הישיבה ב-770, ומ'מזכירות' הרבי הפנו אותו לתמים המצוין הרב משה גלבשטיין (כיום בכפר חב"ד) שהיה אז שבוע לפני חתונתו, והוא נתבקש להצטרף לפגישה.

נתקבלנו ע"י הרי"ד שי' בסבר פנים יפות ובכבוד גודל, השיחה הייתה תורנית והוקדשה לסוגיות בסדר קדשים. הדו-שיח הלמדני היה עמוק כשהת' משה גלבשטיין נוטל חלק בראש.

אחר-כך העלה הרא"מ הלפרין את המטרה לשמה בא וביקש את עצתו ועזרתו. הרב סולובייצ'יק התעניין והבטיח שיעזור בנושא.

כששב הרב הלפרין ל-770 דיווח על כל פרטי הביקור לרבי, שהורה לו לשוב אחרי כמה ימים ולהיפגש בשנית עם הרב סולובייצ'יק.

וכן היה. אפיזודה: כשהגיע הרב הלפרין שאל אותו הרב סולובייצ'יק היכן האברך שהגיע עמך בפעם הקודמת? (וציין "אברך למדן").

פסק דין בדיני אנטבה

כשנכנס הרב אברהם מיכאל הלפרין ל'יחידות' אחרי 'מבצע אנטבה', ביקש ממנו הרבי שיכתוב מאמר-הלכתי בנושא החיוב לברך ברוך שעשה לי נס במקום הזה, ושישפיע על עוד רבנים שיפרסמו פסקי-דינים בנושא [הרבי דיבר על-כך גם ברבים - ראה אגרות קודש כרך לב עמוד קג].

אח"כ הורה הרבי שיפרסמו את מאמרי פסקי-הדין בכתב-עת בארץ הקודש (והדברים אכן פורסמו ב'המודיע').

תוכן מענה משנת תשל"א

שאלה: ראיתי את הנהגת הרב אליהו מרדכי וולקובסקי ז"ל (דיין בבית-הדין הגדול וחבר מועצת הרבנות הראשית, נלב"ע בשנת תשכ"ב), אשר נהג במוצאי שבת במשך השנה מיד לאחר הבדלה לאכול מזונות כדי לסמוך הבדלה לסעודה.

- האם טוב לנהוג כן ובפרט במוצאי שבת החל בחג-הסוכות אחר הבדלה בסוכה לסעוד מזונות עם ברכה אחרונה, כדי לסמוך ברכת "לישב בסוכה" לסעודה?

תוכן המענה: לא נהג כן כ"ק מו"ח אדמו"ר נ"ע, והרי מעשה רב.

ביקור בוורמייזא - וורמס גרמניה

באחת הנסיעות נסע הרב הלפרין לרבי דרך אירופה וביקר בוורמייזא - וורמס גרמניה, שם יש בית כנסת ומקווה של רש"י והבחין שבור המקווה שם היה בור על-גבי בור, מתאים לתקנת כב' קדושת אדמו"ר הרשב"ב.

זה עונה על הסבר ברש"י במסכת שבת דף סה ע"א, הגמרא אומרת שם שאבוה דשמואל תיקן מקוואות... ורש"י בד"ה מקוואות בימי ניסן כותב "של מים מכונסין או סמוך לנהר וממשיך לתוכן מי הנהר וטובל' שם". ומפרשים שואלים שלכאורה אין צורך במי מעיין, ולמה המשיך מים נובעים.

כשכתב לרבי דו"ח מהביקור שם הוסיף שאולי הכוונה בדרך נביעה שזה מלמטה למעלה - כמו בור ע"ג בור. הרבי ענה "מצווה לפרסם אבל באופן שלא יכנסו לפולמוס בעניין".

היו אז כאלה שרצו להוכיח שמקווה בור ע"ג בור אינו מהודר, והרבי באותם ימים לא רצה שיתעורר פולמוס על דבר זה.

שליחות מיוחדת לגאון החסיד הרב יעקב לנדא ע"ה

מספר הרב הלפרין:

בשנת תשמ"ה נסעתי לרבי לחג השבועות, לאחר החג הגיע לידי הרבי ספר המאמרים תר"ס תרס"א שיצא אז לראשונה, ביום רביעי בשבוע למחרת אסרו חג. הרבי התעניין אצל המזכיר ר' לייבל גרונר אם יש מישהו שנוסע באותו יום חזרה לא", הרבי ביקש לשלוח להגאון החסיד ר' יעקב לנדא ע"ה רבה של בני ברק את הספר של הרבי הרש"ב. - כך נהג תמיד.

ר' לייבל ענה לרבי שאני נוסע. הרבי שאל אותו האם מותר להטריח רב, אז ר' לייבל ענה שאני אסכים לעשות זאת בשמחה. אז הרבי ביקש שאחרי תפילת מנחה אמתין ליד החדר לקבל את הספר. הרבי נתן לי מטבעות צדקה לאה"ק וביקש אם אוכל למסור הספר להרב לנדא עוד לפני שבת קודש.

הגעתי לארץ הקודש ביום חמישי בלילה.

ביום שישי נסעתי לבני ברק והבאתי את הספר להרב לנדא, הוא אמר יישר כח יישר כח, והתבטא שהרבי תמיד חושב עליו.

באותה הזדמנות חשבתי לנכון והזמנתי אותו להיות מסדר קידושין לבתי הבכירה שהתחתנה כמה שבועות לאחר מכן והוא הסכים. הוא הגיע לחופה עם בנו הגאון החסיד הרב משה יהודה לייב ע"ה, ואז הבן מספר לי שאביו כבר הספיק לחזור על מאמר מהספר עוד באותה שבת בבית כנסת בני ברק בסעודה שלישית - אז הבנתי מדוע הרבי ביקש שאמסור לו

עוד לפני שבת.

לאחר כמה ימים, דפקו אצלי בבית, בפתח עמד אחד מאנ"ש ואמר שהוא מגיע בשליחות מהמזכיר ר' לייבל גרונר להביא לי מעטפה, בפנים היה מונח ספר של המשך תר"ס-א, ופתק בכתב-ידו של ר' לייבל גרונר שהרבי התנצל על כך שבאותו זמן שלח איתי ספר להרב יעקב לנדא ולא נתן ספר גם עבורי, כי הרבי קיבל רק שני ספרים ואם היה נותן גם לי ספר אז לא היה נשאר לרבי. לכן הרבי ביקש מאוחר יותר שישלחו לי ספר עבור שכר טירחא.

בניית בתי הכנסת בגבעה הצרפתית

במשך הרבה שנים היו לנו קשיים בהקמת בתי הכנסת החדשים בשכונת הגבעה הצרפתית בירושלים. הרבי ליווה אותנו בכל השלבים של הקמת הבתי כנסת האשכנזי והספרדי.

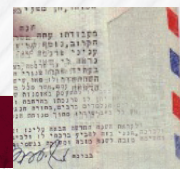
פעם הרבי שאול אותי ביחידות, מה קורה האם בית הכנסת כבר בנוי? אמרתי לרבי שכבר שמו אבן פינה ועומדים לבנות בעז"ה. הרבי נתן לי מאה שמונים לירות ואמר לי שזה בתור השתתפותו בהקמת בית הכנסת.

בהזדמנות אחרת כשאמרתי לרבי באמצע הבניה, שכבר בונים שם גם מקווה טהרה ובית כנסת נוסף לעדה הספרדית - באותו מתחם, הרבי נתן לי מאה דולר השתתפות.

הרבי גם התעניין ביחס לעוד כמה מוסדות שיש לנו בשכונה.

(תודה להרה"ת ר' יצחק יהודא שי' רוזן)

ברכות לשנה החדשה

בכל שנה ונהג הרבי לשגר מכתב ברכה לשנה החדשה בידו הקדושה, למשפיע הרה"ח ר' שמואל לוויטין ז"ל • לפנינו שניים מהם (מתשורה ריבקין)

ב"ה

ערה"ה תשח"י,

ברוקלין נ.י.

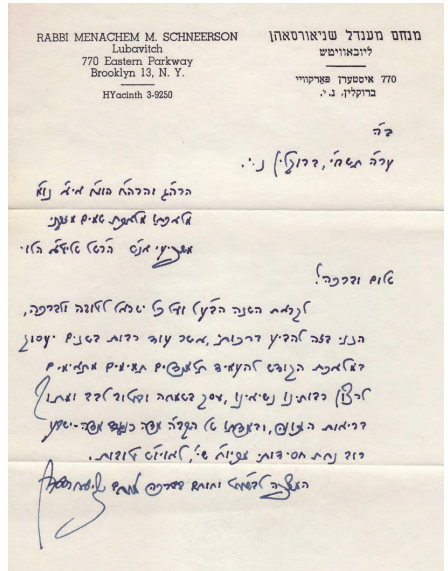
הרה"ג והרה"ח הור"ח אי"א נו"מ

מלאכתו מלאכת שמים מזקני משפיעי אנ"ש הרש"ל שליט"א הלוי שלום וברכה!

לקראת השנה הבע"ל ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכותי, אשר עוד רבות בשנים יעסוק במלאכת הקודש ולהעמיד תלמידים תמימים מתאימים לרצון רבותינו נשיאינו, עסק בשמחה ובטוב לבב ומתוך בריאות הנכונה, ובמדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה - ישבע רוב נחת חסידותי מכיו"ח שי' לאויו"ש טובות.

המצפה לבשו"ט וחותרם בברכה

חי"ק.

ב"ה

ימי הסליחות, ה'תשכ"ה

ברוקלין נ.י.

הרה"ג הור"ח אי"א נו"מ

מזקני רבני אנ"ש וכו' מהור"ש שי' הלוי

משפיע ישיבת תומכי תמימים

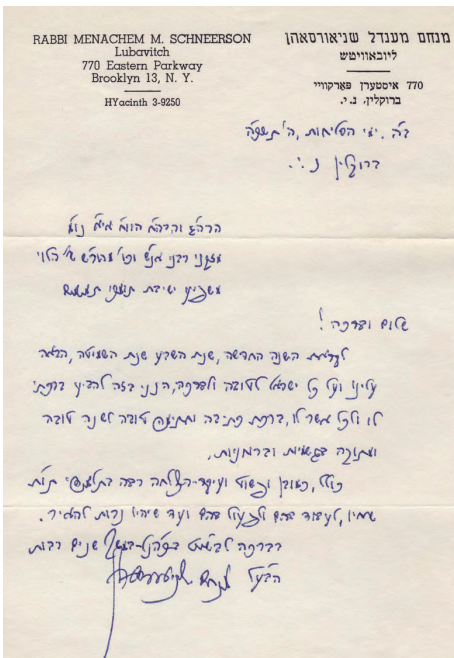
שלום וברכה!

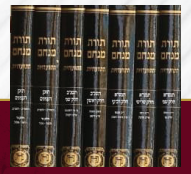
לקראת השנה החדשה, שנת השבע שנת השמיטה, הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכתי לו ולכל אשר לו, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

כולל, כמוכן ופשוט ועיקרי הצלחה רבה בתלמידי תו"ת שיחיו, לעבוד בהם ולפעול בהם ועד שיהיו נרות להאיר.

בברכה לבשו"ט ככהנ"ל במשך שנים רבות הבע"ל

חי"ק.

התפילה החשובה ביותר

אישה חשוכת ילדים מתייצבת במשכן ונושאת תפילה בלחישה • שני דברים מתרחשים כתוצאה מכך: שמואל הנביא נולד, וחז"ל לומדים מתפילה זו הלכות חשובות בדיני תפילה • על סגולתה של תפילת חנה, על מרירות ועל בקשת גשמיות • ביאוריו הנפלאים של רבינו לתפילת חנה, מעובדים בידי מערכת 'התקשרות'

היום-יום, ויש תפילה שנאמרת "בעת מן העתים אשר יצטרך לדבר מן הדברים, כמו בעת צרה וכיוצא" (לשון הצמח-צדק בשורש מצוות התפילה בתחילתה). ישנם הסבורים שסוג זה בלבד הוא מצוות התפילה מהתורה.

הסיבה להבדל בין הסוגים נעוצה בהסבר מהותה של תפילה, השונה מברכה:

הדעות שמצוות התפילה חלה רק ב"עת מן העתים" כמו בשעת צרה סוברות, שעיקר מהותה של התפילה הוא לא הבקשות לצרכי היום-יום שהן אינן בקשת רצון חדש כ-אם המשכה כמו פעולת הברכה, אלא, עיקר מהותו הוא לייצר אצל הקב"ה רצון חדש, 'יהי רצון', ולכן רק תפילה על ישועה והצלה מיוחדת היא מהתורה. ובתפילה גופא, בתפילת חנה יש חידוש מיוחד בתפילה שלא מצאנו כמותו בכל התורה.

אמנם תפילות להורדת גשמים או ריפוי חולים פועלות רצון חדש, אך הן אינן דומות לתפילה של עקרה ללידת בנים, שצריכה לחדש דבר שהוא הפוך מסדרי הטבע שהטביע הקב"ה בעולם.

ותפילת חנה מחודשת ביותר, שלא על דרך הרגיל:

לא רק שביקשה ברכה לילדים כשאר האבות שבתורה, אלא תוכנה היה כנאמר (ש"א א, יא): "ותדור נדר ותאמר ה' צבאות אם ראה תראה בעני אמתך... ונתת לאמתך זרע אנשים...", ואומר על כך רש"י שבכך התכוונה ל"צדיקים". כלומר, חנה לא ביקשה ילדים סתם, אלא זרע אנשים צדיקים. ולא רק שתהיה לילד נשמה של צדיק, אלא שיהיה צדיק בפועל, כפי שנדרה "ונתתיו לה' כל ימי חייו".

ואכן, הקב"ה נענה לתפילתה ונתן לה בן צדיק בדיוק כבקשתה, כשנולד לה שמואל הנביא.

דבר זה התעלה אפילו על ההגבלות שקיימות על פי תורה:

ידועים דברי הגמרא (נדה טז, ב): "מלאך הממונה על

בהפטרת ראש השנה מסופר על חנה אשת אלקנה, שלא נפקדה בילדים, ולאחר שנשאה תפילה ילדה את בנה - שמואל הנביא. על-פי דעת השל"ה האירוע אף אירע בראש-השנה.

בין ברכה ותפילה

איתא במסכת ברכות: "כמה הלכתא גברוותא איכא למשמע מהני קראי דחנה (כמה הלכות גדולות ניתן ללמוד מתפילה זו של חנה). 'וחנה היא מדברת על לבה' - מכאן למתפלל צריך שיכוין לבו. 'רק שפתיה נעות' - מכאן למתפלל שיחתוך בשפתיו. 'וקולה לא ישמע' - מכאן שאסור להגביה קולו בתפלתו" וכו'.

וצריך להבין: מדוע הלכות אלו נלמדות מתפילת חנה, המופיעה בחלק הנביאים (שמואל א) שהם 'דברי קבלה', ולא מכמה וכמה תפילות שכתובות בתורה כגון תפילות האבות, תפילת משה רבנו, ועוד?

נקודת הביאור: בתפילת חנה ישנו חידוש מיוחד בנושא התפילה, אותו לא מצאנו באף מקום אחר בתורה.

להבנת הדברים יש להקדים ולדון בחילוק שבין ברכה ותפילה.

ברכה (מלשון 'הַבְרָכָה' חקלאית) מטרתה להמשיך ולהעביר דבר ממקורו למקום אחר. היא אפשרית רק כאשר הברכה קיימת במקורה, ומסיבה כלשהי נמנע ממנה להגיע למתברך. הברכה 'ממשיכה' את ההשפעה ממקורה אל המתברך.

לעומת זאת תפילה היא ניסיון לייצר רצון חדש אצל הקב"ה שלא היה קודם לכן. לכן רווח הניסוח "יהי רצון", שמשמעותו יצירת רצון חדש במקור.

[דרך אגב:

ישנם שני סוגי תפילות. יש תפילה ש"אדם מתחנן ומתפלל בכל יום" (רמב"ם הלכות תפלה א, ב) על צרכי

ההריון... אומר לפניו (של הקב"ה) רבוננו של עולם... גברו או חלש... ואילו רשע או צדיק לא קאמר", כי "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים".

ואילו תפילת חנה חרגה אף מהמגבלות שקבע הקב"ה בתורתו, כשהעניק לבקשתה בן צדיק!

ולכן למדים בגמרא הלכות עיקריות בתפילה מתפילת חנה, מצד גודל תפילתה שפעלה חידוש גדול ביותר בעולם.

(מעובד מליקוטי שיחות חלק כ"ט - ר"ה ו' תשרי עמוד 182)

למה מרירות?

נאמר במסכת ברכות (ה): "אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש".

הגמרא (שם ל, ב) שואלת: "מנא הני מילי? אמר רבי אלעזר: אמר קרא (שמואל-א א, יא) 'והיא מרת נפש ותתפלל על ה' ובכה תבכה'".

דוחה הגמרא את לימודו של רבי אלעזר: "חנה שאני (שונה) דהות מריא לבא טובא" - שהייתה מרת לב ביותר, וגם תפילתה הייתה במרירות רבה ואין זה מוכיח שהכול חייבים להתפלל כך.

ואכן, הגמרא מביאה עוד שני לימודים שונים כמקור לדין המשנה, ואף הירושלמי מביא מקור נוסף.

והנה, למרות קושיית הגמרא על רבי אלעזר לא נראה שהוא חזר בו מלימודו. ויש להבין את שיטתו שלמד דין תפילה בכובד ראש מתפילת חנה.

[ולהעיר מה שהביא אדמו"ר הזקן באגרת התשובה (פרק י) את שיטת רבי אלעזר, "אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש, ופירש רש"י 'הכנעה'... וכדיליף התם בגמרא מקרא דכתיב והיא מרת נפש".]

ככדי להבין את דעת רבי אלעזר יש להקדים ולפרש את כוונת קושיית הגמרא עליו שחנה "הות מריא דלכא טובא", שהרי בפשטות ההכנעה הנדרשת בשעת התפילה צריכה להיות כלפי הקב"ה, והאדם המתפלל לפני ה' צריך להרגיש בעצמו כעבד העומד בפני אדונו, כעבדיה קמי מארי', וכך בדרך ממילא ליבו נכנע מאימת המלך.

אך מרירות נפשה של חנה והכנעת ליבה נבעו ממצבה הפרטי כעקרה ללא ילדים, וכיצד ניתן להשוות בין תפילתה הפרטית לילדים ומרירותה בשל כך לבין כובד הראש הנדרש כהכנה לתפילה?

ויש לומר: רבי אלעזר לא חשש לקושייה זו מפני שהוא סובר כי כובד הראש וההכנעה שלפני התפילה אינם עבור כוונת המתפלל, כדי שתפילתו תהיה כדבעי, אלא עניין בפני עצמו, וזו עצה טובה לאדם שיהיה במרירות והכנעה וכך תפילתו תהיה רצויה ונשמעת יותר אצל הקב"ה.

[וראה ריטב"א (ברכות ה) "שישב באימה והכנעה כדי שתהא תפלתו רצויה ומקובלת", וכן מפורש במדרש תהלים קח: "אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש... כדי שישמע הקב"ה תפלתם".]

ולשיטתו גדר 'כובד ראש' הוא בנוגע לאופן קבלת התפילה אצל הקב"ה, ה'נפעל' (בלשון הרג'צ'ובי) כביכול - שכדי שתהא התפילה רצויה לפני ה' וימלא בקשת המתפלל צריך האדם להיות במצב של 'כובד ראש'.

וכמו שמפורש בכתוב (ישעיה סו, ב) "ואל זה אביט, אל עני ונכה רוח", וכמבואר בכמה מקומות שהקב"ה שומע אל תפילת העני. וראה סוטה (ה, ב): "מי שדעתו שפלה... אין תפלתו נמאסת שנאמר (תהלים נא, יט) לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה".

וכן מובא בכמה מקומות, ולכן אין שום נפקא-מינא מהי סיבת המרירות וההכנעה, ואם רק הוא מרגיש הכנעה ושפלות תפילתו תהיה נשמעת.

וזה טעם לימודו של רבי אלעזר את דברי המשנה "אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש" מתפילת חנה, שהייתה מרירה בגלל ענייניה האישיים (שהייתה חשוכת ילדים) כי כנ"ל - רגש המרירות קודם התפילה הוא עניין בפני עצמו שמועיל לקבלת התפילות אצל הקב"ה, ואין זה משנה מהי סיבת המרירות.

(מעובד מליקוטי שיחות חלק ל"ד פרשת עקב, ב)

תפילה שעניינה השתפכות הנפש

כאשר עמדה להתפלל חשב עלי הכהן שחנה שיכורה והוכיח אותה: "עד מתי תשתכרין?!", וחנה ענתה לו: "לא אדוני... ואשפוך את נפשי לפני ה'" (שמואל-א א, יד-טו).

והדברים תמוהים: אם עלי סבר שחנה שיכורה מדוע לא עצר בעדה מיד כדי להוציאה מבית ה', אלא המתין להוכיחה רק כשסיימה את תפילתה?

מאידך, כיצד טעה עלי בחנה בצורה כה קיצונית וחשבה לשיכורה בשעה שהתפללה לה' מעומק ליבה?

גם אם נמצא הסבר לחשדותיו של עלי, מדוע התורה מספרת לנו על כך, הרי אפילו בגנות בהמה טמאה לא דיבר הכתוב (ב"ב כג, א)?

והביאור בזה: טענתו של עלי הייתה שכאשר עומדים "לפני ה'" אין לחשוב על שום דבר, רק על ה'. לכן אין מקום לבקשות על עניינים גשמיים, ובטח שלא להרבות בכך, אפילו אם המבוקש הוא רצון טוב - ילדים. אריכותה בעניינה וצרכיה האישיים יתר על המידה דימה אותה בעיניו לשיכורה ששכחה שהיא עומדת

לפני ה'.

על דרך משל, אדם העומד לפני המלך מתבטל לפניו באימה ופחד, וגם כשמבקש איזה דבר עושה זאת במילים ספורות, ללא אריכות מיותרת.

על כך השיבה חנה "ואשפוך נפשי לפני ה'": לא רק שבקשתה איננה שכרות של רצונות עצמיים, אלא זוהי השתכחות של פנימיות הנפש, וזאת עשתה דווקא לפני ה', כפי שנאמר "בקשו פני (כי) את פניך ה' אבקש" (תהלים כז, ח), ולפנימיות הנפש אין רצון עצמי אלא כל כולה "חבוקה ודבוקה בכ".

רצונה ב'זרע אנשים' לא נועד להנאתה האישית, אלא רק למען שמו יתברך, וכפי שהתחייבה בתפילה "ונתתיו לה' כל ימי חייו", שרצונה ללדת בן היה כדי שיהיה צדיק ועבד ה' כל ימי חייו. וכפי שמביא רש"י בשם הילקוט (עה"פ, שם) "זרע אנשים - צדיקים". ותפילה זו ראויה להיאמר בבית ה'.

מבקשים גשמיות בשביל הרוחניות

מכאן אנו למדים על תוכנו הכללי של תפילות ראש השנה והשנה כולה.

מצד אחד, ראש השנה הוא יום הדין על כל הצרכים הרוחניים והגשמיים של האדם. מצד שני, הנושא המרכזי של היום הוא הכרת הקב"ה למלך, המחייבת ביטול וכניעה כלפיו, ללא עירוב כל רצון אישי.

כיצד הדברים משתלבים יחדיו? כאשר בטלים למלך אין חושבים על צרכים עצמיים גשמיים, או אפילו רוחניים, אך בנוסח התפילה שקבעו חז"ל מצויות בקשות גשמיות לרוב, שאדם צריך לרצות בהן, רגש הפוך מהתבטלות הישות העצמית.

ההסבר הוא: ההגשמה של מלכות ה' בעולם היא על ידי התעסקות והפיכת ענייני העולם ל"מכון לשבתו יתברך". הקב"ה הועיד לכל יהודי ניצוצות קדושה השייכות לנשמתו, ויהודי מבקש מה' שייתן לו דברים כדי שיוכל להגשים את מלוכת ה' בעולם בחלקו שלו.

נמצא, שבבקשת צרכי האדם בראש השנה אין מעורבת תחושת ישות עצמית, כי הוא מבקש זאת למען ה'.

זה מתבטא גם במעמדו הנפשי של המתפלל: בקשה

לכירור הניצוצות הנובעת מהתבטלות מוחלטת בעת הכרת המלך קשורה עם עצם הנשמה, ושם אין מקום לרצון עצמי, כי היא "חבוקה ודבוקה בכ... יחידה ליחדך" (הושענות ליום ג').

אך עדיין יש מקום לשאול: הרי כאשר אדם מבקש את צרכיו הגשמיים והרוחניים, זה לא רק כדי להשלים את מטרת הבריאה אלא כי הוא מצוי ב'מצר' כפשוטו ורוצה שה' ימלא את משאלותיו. כיצד אפשר, אפוא, לדרוש מהאדם לחשוב על צרכיו האישיים ולבקשם מה', ולעשות זאת ללא עירוב רגשות אישיים רק למען שמו? הדברים יובנו לפי פירוש הבעש"ט (כתר שם טוב סי' קצד (כה, ג) על הפסוק (תהלים קז, ה) 'רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעטף', שהרעב והצמא של הגוף למאכל או משקה נובעים מכך שהנפש רוצה לברר ולזכך את ניצוצות הקדושה שבמאכל ומשקה, מפני שאלו ניצוצות השייכים אליו ושעליו לתקנם. הרעב אמנם גופני, אך לאמיתו של דבר זה רעב של נשמתו לניצוצות הקדושה שבמאכל השייכים אליו.

ובענייננו, בקשות היהודי ותחנוניו אל הקב"ה בראש השנה לצרכים גשמיים ורוחניים הם, לאמיתו של דבר, ביטוי 'רעב' של נשמתו להגשים את כוונת הקב"ה להפוך את הדברים הגשמיים לדירה לו יתברך. זאת, גם אם בחיצוניות נראה שהרצונות נובעים ממציאותו העצמית ומעניינים של בני חיי ומזוני.

יתר על כן: עצם העובדה שיהודים מתעוררים מעומק נשמתם באמירת "ונתנה תוקף... מי ינוח" וכו' יותר מההתעוררות באמירת "מלוך על העולם כולו כבודך...", היא הוכחה לכך, שאכן זוהי האמת בעומקם של דברים.

למרות שהטעם הגלוי לכך הוא שבהיות נשמת האדם בגוף, ענייני העולם קרובים אליו יותר מהעניינים הרוחניים, הרי הטעם העמוק לכך הוא שרצון ה' שתהיה לו דירה בתחתונים ולכן חודרים הדברים לעצמיות נפשו של היהודי.

לכן הוא מתעורר יותר דווקא בבקשות על צרכיו, כי התעוררות זו בפנימיותה היא השתוקקות של עצם הנשמה להגשים את הכוונה העליונה להפיכת העולם לדירה לו יתברך.

(מעובד מליקוטי שיחות חלק י"ט עמוד 291)

עת לדעת

נערך על-ידי הרב אברהם שמואל בוקיעט

כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב קובע מקום תפילתו במקום אביו

כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב קובע את מקום תפלתו במקום שהתפלל אביו כ"ק אדמו"ר מהר"ש (אחת-עשרה שנים לאחר פטירת אביו כ"ק אדמו"ר מהר"ש); היה בכך סימן לקבלת נשיאות חב"ד על ידו, גם בגלוי. לפני כן התפלל במקומו המיוחד לו בבית הכנסת עוד בחיי אביו. עד אז נמנע מקבלת הנשיאות בגלוי מפני כבוד אחיו הגדול - הרז"א שנסע אז מליובאוויטש.

(תורת מנחם - התוועדויות תשמ"ג ח"א ע' 469 ואילך. ספר השיחות תנש"א ח"א ע' 123 הערה 73)

יום הסתלקות הרבנית שיינא הי"ד, בת כ"ק אדמו"ר הרי"צ

הרבנית שיינא הי"ד, בתו הצעירה של כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ. נרצחה בידי הנאצים ימ"ש במחנה ההשמדה בטרבלינקה, בהיותה בת שלושים ושמונה שנים.

(סה"מ תשי"א ע' 106)

הרבי היה אומר קדיש ביום זה.

תש"ג

תרנ"ד

תשרי ג'

תשרי ב'

תשרי א'

תקנ"ג

תק"ז

הסתלקות הרבנית דבורה לאה, בת אדמו"ר הזקן

כשהתעורר קטרוג על אדמו"ר הזקן שבעקבותיו נגזר שיסתלק מן העולם, קיבלה על עצמה בתו הרבנית דבורה לאה "להחליף" אותו. ביום השני של ראש השנה חלתה ובג' תשרי נסתלקה מן העולם בהיותה בת עשרים ושש, כשהיא בדעה צלולה עד הרגע האחרון. בנה כ"ק אדמו"ר הצמח צדק היה אז ילד בן שלוש שנים (ושלושה ימים). בקשתה היחידה מאביה כ"ק אדמו"ר הזקן הייתה, שיחנך וידריך את בנה יחידה. כ"ק אדמו"ר הזקן הבטיח לה שימלא את בקשתה, ואמר לה: בנך מנחם - נוחם הוא לי, נוחם יהיה לך, ונוחם יהיה לישראל.

(סה"ש תר"פ-תרפ"ז ע' 234. שם קיץ ת"ש ע' 40. שם תש"א ע' 146)

בהערכה גדולה ובחרדת קודש, היו החסידים מזכירים את שמה של הרבנית דבורה לאה, כי כולם ידעו היטב שמסירות נפשה ואצילות רוחה הצילו את 'אילנא דחי'.

במשך ימי ה'שבעה' אחרי בתו הרבנית דבורה לאה, התפלל כ"ק אדמו"ר הזקן בעצמו לפני התיבה כל שלושת התפלות, והיתום הפעוט אמר את הקדישים.

(סה"ש קיץ ת"ש ע' 65)

מנוחתה כבוד בבית העלמין העתיק בעיר ליאזנא.

עליית הבעש"ט להיכל המשיח ושאלתו: אימתי קאתי מר?

רבנו ישראל הבעל שם טוב בעת דביקותו בתפלת ראש השנה, עשה 'עליית הגשמה' להיכלו של מלך המשיח בעולם העליון, ושאלו: "אימתי קאתי מר"? [=מתי אדוני יבוא?], והשיב לו מלך המשיח: "לכשיפוצו מעיינותיך חוצה!"

(ממכתב הבעש"ט שנדפס ב'כתר שם טוב' בתחלתו)

תש"נ / יומן מבית חיינו, מתוך 'כפר חב"ד'

ראש השנה עם הרבי

הרבי עולה למפטיר. חרדת-קודש מיוחדת משתררת בביהכ"ס בעת אמירת ההפטרה. בקול ערב קורא הרבי את פסוקי הנביא "ואשפוך את נפשי לפני ה'... כשקולו הטהור רווי-הדמעות נפסק מפעם לפעם בבכי...

ליל כ"ט אלול תשמ"ט

המוקדמות של הבוקר כבר נכנס הרבי לבית הכנסת לאמירת ה"סליחות" (כשהוא אוחז בידו הק' את הספר שחילק אמש).

לאחרי סיום תפילת שחרית ואמירת נוסח "התרת-נדרים" לפני עשרה מנכבדי וזקני החסידים, כנהוג - החל הרבי לקבל פ"נים (פדיון-נפש). יצוין, שהשנה קיבל הרבי פ"נים במשך השבוע של 'סליחות' כמה-פעמים כך שהיום, ערב ר"ה, עברו רק אלו שלא הספיקו למסור בימים הקודמים ובעיקר האורחים שהגיעו ביממה האחרונה.

כרגיל בכל שנה, מסרו זקני החסידים "פדיון נפש כללי" לרבי, והרבי השיב להם בברכה מיוחדת, בת עשר דקות, ותוכנה שהקב"ה ימלא משאלות לבב כל אחד ואחת לטובה, בברכת כוח"ט בכל הענינים הכלליים והפרטיים גם-יחד.

במהלך ברכה זו, עמד הרבי שוב על ייחודו של היום השתא, יום-הולדת המאתיים של ה"צמח-צדק", ועורר להוספה בתורה ובצדקה לזכותו של בעל יום-ההולדת, ומה טוב - צדקה במספר של מאתיים (פרוטות, מטבעות או שטרות).

בשעות הצהריים נסע לאוהל הק' (זו הפעם החמישית השבוע), ועם שובו - כשעה לפני הדלקת הנרות - הודיע, להפתעת כולם, שברצונו לחלק צדקה. חיש-מהר עברה השמועה, ומאות אנשים החלו לנהור לעבר 770. הרבי נתן לכולם, אנשים ונשים, 2 דולר לצדקה, באומרו: "לכבוד מאתיים שנה של הצמח-צדק".

עם שוב הרבי מהאוהל בשעות הערב, נכנס לבית-הכנסת הגדול ופנה לעבר מקומו שעל-גבי הבימה המיוחדת שהוכנה לחודש תשרי. באותה שעה היה כבר בית-הכנסת מלא וגדוש מפה-לפה, כאשר עיני כולם נשואות לפינה בה עומד נשיא-הדור ומתפלל מנחה-מעריב. אחרי התפילות, התסובב הרבי כלפי העם וניגש לעבר הסטנדר המיוחד, והחל בהשמעת שיחת-קודש לכבוד היום, יומו האחרון של שנת תשמ"ט ויום-הולדתו המאתיים של ה"צמח-צדק" נ"ע - שהוא קורא לנצלו בתכלית, בתור השלמה לשנה העומדת על הסף וכהכנה זו שבפתח.

במהלך השיחה הופתע הציבור לשמוע כי הרבי יחלק, בעצמו, לכל אחד מהנוכחים, ספר "קיצורים והערות לספר התניא" מה"צמח-צדק", שהודפס זה-עתה בהוצאה מיוחדת. הרבי הסביר, שמגמתו היא שהספר ישמש ל"מזכרת-נצח" לעורר על לימוד פנימיות-התורה בכלל ותורת-החסידות בפרט. במשך שעות ארוכות עמד הרבי וחילק לכל אחד - אנשים, נשים ואפילו תינוקות - את הספר האמור, כשבתוכו מצורף שטר של דולר לצדקה.

הציבור שמח על המתנה שכאה לידו, ואף שבשעות הלילה המאוחרות עדיין ניתן היה להבחין ב-770 קבוצות-קבוצות היושבות ועוסקות בדפים הטריים - של הספר החדש, וגם במאמר-חסידות של הרבי, שכותרתו "יו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת", שהופיע גם הוא זה-עתה.

ליל א' דראש השנה תש"נ

שעה קצרה מאוחר יותר, בערוב היום, כאשר קהל-האלפים, כ"י, שר בהתלהבות קודש "השנה תהא שת

ערב ראש-השנה תש"נ

כך חולף חיש מהר הלילה ה'קצר', שהרי בשעות

אחרי חזרה זריזה על דיברות הקודש ולאחר שרוב-רובו של היום עבר בתפילה ובדברי-תורה, פונים ל"לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים כי קדוש היום לאדונינו" - הקהל הענק מתפזר לסעודת החג, אף כי ללא שהיות מיותרות, שהרי בעוד שעה קצרה יש לחזור לתפילת ערבית.

ליל שני של ראש-השנה

עם צאת הכוכבים נכנס הרבי לביהכנ"ס כשהוא מעודד את השירה בידי הק'. תפילת ערבית. באיחולי "גוט יום-טוב" לקהל ובעידוד השירה הוא יוצא ועולה לחדרו הק'.

יום שני של ראש-השנה

כבר בשעות הבוקר המוקדמות החלו רבים לנהור לעבר 770 כדי לתפוס מקומות לתקיעת-שופר. כידוע, הרבי הוא בעצמו ה"בעל-תוקע", וכל אחד רוצה להיות קרוב יותר אל הקודש, לבימה עליה הרבי עומד, כדי שיוכל לחזות בעבודת קודשו ברגעים גדולים אלו

של "תמליכוני עליכם".

משעה לשעה הולך בית-הכנסת הגדול ומתמלא מבפנים, ומאוחר יותר - גם מבחוץ... כל שטח ביהכנ"ס, אורך וברוחב - ואף בגובה... - מנוצל כולו עד תומו. גם על ה"עמודים" ניתן לראות מפרחי-הצאן. תפילת שחרית, קריאת-התורה, "מפטיר" והנה מגיע הרגע המיוחל הזה, שכל-כך הרבה זיעה-של-מצוה ניגרת למענו, ודומיה מוחלטת של חרדת-קודש משתררת בביהכנ"ס.

הרבי עולה לבימה כשבידו השופרות, עטופים במטפחות, ומסדרם. לידן מונחות כמה שקים, ובהם, כך אומרים, חלק מהפ"נים שנמסרו לו בימים אלו. צדיק-הדור, כרועה נאמן, שופך לבבו הטהור בצקון לחש לפני אלקי מרום, למען עם-ישראל, ומתכסה

נסים, אי-אי-אי, אי-אי-אי, נסי נסים", הופיע הרבי בפתח ביהכנ"ס הגדול, כשארשת-רצינות נסוכה על פניו הק', וצעד לעבר מקומו. יותר ממחצית השעה ארכה אמירת התהילים שלפני התפילה ואח"כ החלה תפילת ערבית. בתום התפילה פנה הרבי לעבר הקהל ואיחל: "גוט שבת, גוט יו"ט, לשנה טובה ומתוקה תיכתב ותיחתם".

יום ראשון של ראש-השנה

עם היכנס הרבי לתפילת שחרית, הודיע שכחצי שעה אחרי התפילה תתקיים התוועדות. יצויין שזו הפעם הראשונה שהרבי מתוועד גם ביומו הראשון של החג, ומכאן לשמחה המיוחדת שהורגשה אצל כולם, מייד עם היוודע בשורה מפתיעה זו.

קריאת התורה. הרבי עולה למפטיר. חרדת-קודש מיוחדת משתררת בביהכנ"ס בעת אמירת ההפטרה. בקול ערב קורא הרבי את פסוקי הנביא "ואשפוך את נפשי לפני ה'... כשקולו הטהור רווי-הדמעות נפסק מפעם לפעם בככי..."

קרוב לשעה שלוש

אחה"צ, כחצי שעה לאחר סיום התפילה, נכנס הרבי להתוועדות. ובשיחה הראשונה הסביר את סיבת התוועדות "פתאומית" זו, כשהוא מקשר זאת בעובדה שהשנה חל היום הראשון של ר"ה ביום השבת, ועל סמך דברי חז"ל עה"פ "ויקהל משה", "כדי שילמדו ממך דורות הבאים להקהיל קהילות בכל שבת ושבת". בהמשך היה הסבר מאלף על העובדה, שלכאורה מצינו סתירה בעניינו של ראש-השנה: מצד אחד - הרי עבודת עם-ישראל ביום זה היא "שתמליכוני עליכם" על-ידי ביטולם המוחלט של ה"ממליכים" אל המלך, ומאידך - רואים שה"ממליכים" כלל לא שכחו בר"ה את מציאותם, ואדרבה, הם מבקשים: "כתבנו בספר פרנסה וכלכלה". הרבי ביאר את הנושא בהרחבה.

בסיימו את השיחה ציווה הרבי לנגן את ניגוני רבותינו, נשיאי חב"ד, ומוכן שהדבר נמשך זמן רב. כמעט כל אותה העת ישב הרבי כשראשו הק' מורכן, עיניו סגורות, ופניו הקדושות הביעו רצינות-שמימית מופלאה...

בשיחה השנייה הזכיר הרבי את דברי הרבי מהוריי"צ נ"ע, שאביו היה נוהג לקבל על-עצמו הידור נוסף לפני כל ר"ה, ואמר, כי בהתאם ל"תהא שנת נסים" - על הוספה זו בעבודת ה' להיות ב"אופן נסי", היינו, שלא-בערך לעבודתו בשנה הקודמת. בסיום השיחה התחיל הרבי לנגן "ניגון ההקפות" לאביו רלוי"צ נ"ע, והקהל כולו המשיך בהתלהבות עצומה כשהוא מעודד את השירה בתנועות ראשו הק'.

בסיום ההתוועדות הזכיר הרבי את דבר אמירת ברכת-המזון וברכה אחרונה, באומרו שיה"ר שתהיה כבר ה"ברכה אחרונה" על הגלות, "אודך ה' כי אנפת בי".

לאחר ברכת-המזון ותפילת ערבית הבדיל הרבי בעצמו על הכוס, ומייד התחיל בחלוקת "כוס של ברכה", כשקהל אלפים רבים עובר במשך כמה שעות, ולכ"א מוזג הרבי יין מכוסו, כשהוא מוסיף ברכת "לחיים" בחיוך לבבי. במהלך החלוקה עודד הרבי

רבות את השירה בתנועות נמרצות בידי הק'. לאחר המעמד יצא הרבי את ביהכנ"ס בשירת: "כי בשמחה תצאו".

בטליתו הפרושה גם על השקים, ומעתיר לטובת הכלל והפרט. פניו הק' מורמות והקול נשמע "למנצח, לבני קורח מזמור"... פניו הק' מתכסות שוב, וכעבור זמן שוב הוא מרים את טליתו, וממעמקי לבבו הקדוש והטהור פולח ויוצא קולו הערב, מרטיט ומעורר הלב: "מן המיצר קראתי י-ה, ענני במרחב י-ה".

הרבי מברך את הברכות ומתחיל את התקיעות. עם סיום התקיעות ואמירת הפסוקים שלאחריהן חוזר הרבי למקומו, וכעבור דקה הוא מסתובב לעבר הקהל כשמבט-עיניו החודר תר כל יחיד מקהל-הענק. געגוע זה, שעת "החזרת הפנים" הוא בוודאי אחד הרגעים המיוחדים ב"בית חיינו".

כשעה קלה לאחרי סיום תפילת מוסף, מתמלא ביהכנ"ס שוב. והפעם, לתפילת מנחה, שלאחריה יצא הרבי אל בריכת המים המיוחדת שבחצר 770 ל"תשליך". מפני ריבוי הקהל, כ"י, הרי בשעה שהלך הרבי ל"תשליך", נסגרו כל מבואות החצר.

בערוב היום, נכנס הרבי להתוועדות, וכרגיל נטל את ידיו הק' לסעודה, וציווה להכריז שכל אלו שעדיין לא נטלו ידיהם שיזדרזו לעשות כן לפני השקיעה. כעשר דקות אמר הקהל "לחיים", ואח"כ פתח הרבי בשיחה הראשונה בעניין מנהג הרבי מהורש"ב נ"ע להזכיר ביום השני של ר"ה את כל ה"נשיאים",

"החל מהבעש"ט עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא-דורנו". הרבי הסביר שמכיוון ש"הנשיא הוא הכל", הרי שעל-ידיהם נמשכות ברכות מלמעלה-מעלה עד למטה-מטה בגשמיות ממש.

הרבי פתח בשיחה
הראשונה בעניין
מנהג הרבי מהורש"ב
נ"ע להזכיר ביום
השני של ר"ה את כל
ה"נשיאים", "החל
מהבעש"ט עד לכ"ק
מו"ח אדמו"ר נשיא-
דורנו". מכיוון ש"הנשיא
הוא הכל", הרי שעל-
ידיהם נמשכות ברכות
מלמעלה-מעלה עד
למטה-מטה בגשמיות
ממש

שש אנוכי על אמרתך

ומכאן מובן גודל ההכרח בעבודה בגשמיות דווקא.

וגדולה מזה מצאנו, שגם לאחר מתן-תורה, שאז התחדש שאור הקדושה נמשך בגשמיות בכל המצוות, ולא רק במצוות מילה, בכל זאת ישנה מעלה מיוחדת במצוות מילה, ביחס לשאר המצוות, כדלהלן:

נאמר בגמרא (מנחות מג, ב): "בשעה שנכנס דוד לבית המרחץ וראה עצמו עומד ערום, אמר, אוי לי שאעמוד ערום בלא מצוה, וכיון שנזכר במילה שבבשרו, נתיישרה דעתו".

יש להבין: הלא בהיותו במרחץ הייתה אצלו בוודאי עניין האמונה בקב"ה, אהבת ה' ויראתו שחיובן תמידי בכל רגע, ומדוע הוא חש שהינו ערום בלא מצוה כשיש בידו כמה מצוות?

ולפי המבואר לעיל שעיקר פעולת המצווה צריכה להיות בגשמיות דווקא, מובן שגם אם ישנן מצוות אמונה אהבה ויראה, הרי האדם נחשב עדיין ערום בלא מצוה ביחס לעיקר פעולת המצוות - הפעולה הגשמית דווקא.

זו המעלה המיוחדת של מצוות "מילה שבבשרכם" (בראשית יז, יג) - שגם בזמן שאי-אפשר לקיים מצווה בגשמיות כפשוטה, כגון, כשנכנס למרחץ, ישנו העניין ד"בריתי בבשרכם לברית עולם", שהברית עם הקב"ה היא בגילוי בבשר הגשמי, ובקיום נצחי "לברית עולם".

ומעלה נוספת בברית: ישנם מצוות שקיומן הוא באופן חד-פעמי, אך קיום מצוות המילה הוא בכל רגע ורגע. ולכן כשנזכר דוד במילה שבבשרו התיישרה דעתו כי ברגע זה ממש מקיים את המצווה ש"והייתה בריתי בבשרכם".

(מעובד משיחת ש"פ לך לך תשמ"ח. תורת מנחם ח"א ע' 423)

"שש אנוכי על אמרתך כמוצא שלל רב". (קיט, קסב)

מצוות הברית מביאה שמחה גדולה אצל יהודי, שכן בקיומה נעשה אצלו העניין ד"בריתי בבשרכם לברית עולם" (בראשית יז, ז).

וכדברי הגמרא (שבת קל, א): "כל מצוה שקיבלו עליהם בשמחה, כגון מילה, דכתיב 'שש אנוכי על אמרתך כמוצא שלל רב', עדיין עושין אותה בשמחה".

ומפרש שם רש"י: "אמירה יחידה שקדמה לשאר אמירות, והיא מילה, שישאל עושין וששים עליה, דכל שאר מצוות אינן מוכיחות כל שעה, כגון תפילין ומזוזה וציצית, דאינן כשהוא בשדה וערום בבית המרחץ, אבל זו (מילה) מעיד עליהם לעולם, כדאמרינן במנחות בדוד שראה עצמו בבית המרחץ כו' כיון שנזכר במילה נתיישרה דעתו".

לכן בכל ברית מדגישים את עניין השמחה, החל מאמירת הפסוק "שש אנוכי על אמרתך כמוצא שלל רב" שאומרים לפני המילה, ומבטא שמחה גדולה כמו המוצא "שלל רב", והפסוק (משלי כג, כה) "ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך" שאומרים לאחר המילה, ועורכים סעודת מצווה.

חידושה המיוחד של מצוות הברית הוא כריתת ברית עם הקב"ה שחודרת בבשר הגשמי ובאופן של קיום נצחי.

גדלותו של אברהם אבינו הייתה עוד לפני שקיים את מצוות המילה, שכן כבר בגיל שלוש הכיר את בוראו, ומאז עבד את ה' במשך עשרות שנים.

ולמרות גודל מעלתו, בגיל תשעים ותשע המצוה מאת הקב"ה לערוך ברית בבשרו, וטעם הדבר הוא מפני שהברית מחדירה בבשר הגוף הגשמי לתמיד את העניין של "התהלך לפני ואהיה תמים", בשונה מעבודת אברהם עד אז שהייתה ברוחניות בלבד.

תפילות ראש-השנה

נהיה לראש

מדוע אומרים 'נהיה לראש', ולא 'נהיה ראש'?
אמר אחד החסידים הראשונים: אין אנו מבקשים להיות 'ראש', שכן עם ישראל הוא גוף אחד, ולגוף בריא לא יכול להיות יותר מראש אחד. הבקשה והתפילה היא, שנזכה להיות מקושרים באמת 'לראש', לרבי, שהוא ראש בני-ישראל.

תשע ברכות במוסף

בתפילת מוסף של ראש-השנה יש תשע ברכות. זאת כדי להמשיך את תשע הספירות (חב"ד, חג"ת, נה"י) בספירת המלכות - שהרי עבודת ראש-השנה היא 'בניין המלכות'.

(ליקוטי-תורה - נשא כו, א)

אשרי העם

"אשרי העם יודעי תרועה". אשרי העם שאינם סומכים על הגדול שבהם, אלא כל אחד ואחד מהם יודע פרק בתרועת ובתכסיסי מלחמה. משל למדינה שהיה בה גיבור וכל בני המדינה בטחו בו, ולא למדו דרכי מלחמה. כעבור זמן פרצה מלחמה, ואז התברר שהאויב התחכם וגנב מהגיבור את כלי-נשקו. הגיבור נלכד ועמו כל אנשי המדינה שסמכו עליו.

(כתר-שם-טוב סימן קלג)

פיוטי המלך

יש לייקר כל פיסת פיוט שבו נזכר 'המלך', שכן בראש-השנה נמשך כתר מלכות.

(משיחת יום שמחת-תורה תרצ"ט)

ויעקוד את יצחק בנו

בראש-השנה, שהוא יום הדין, קוראים את פרשת העקידה, שהיא סוד התגברות החסידים דאברהם על

פרידה ופגישה

בתפילת מנחה של ערב ראש-השנה - נפרדים מהשנה שעברה. בתפילת ערבית של ראש-השנה - מקבלים את השנה החדשה.

(ספר-השיחות תש"ד עמ' 41)

להתקדש ולהתפלל

בסידור 'תורה-אור' נדפס נוסח הקידוש של ליל ראש-השנה לפני הנוסח של שמונה-עשרה. לומר לך: לפני שאדם מתפלל את תפילת החג - עליו לקדש את עצמו לקראת החג.

(ספר-השיחות תש"ד עמ' 1)

זכרנו לחיים

"זכרנו לחיים, מלך חפץ בחיים, וכתבנו בספר החיים". זכרנו לחיים - היינו הזכירה לחיי הנפש והרוח. וכתבנו בספר החיים - היינו הכתיבה לחיי הגוף.

(מאמרי אדמו"ר הזקן הקצרים עמ' תכח)

לשנה טובה תיכתב ותיחתם

הרבי הצמח-צדק אמר: שני מלאכים מלווים את האדם, וכשהם שומעים שכל ישראל מברכים איש את אחיו בברכת 'לשנה טובה תיכתב ותיחתם' בטוהר-הלב - עולים הם למעלה להמליץ טוב ולהפציר על שנה טובה ומתוקה.

(ספר-השיחות תש"ה עמ' 1)

שנה טובה ומתוקה

טובה - היינו חסד מתוקה - היינו גבורה ש'נמתקה' ונעשית חסד.

(ליקוטי לוי-יצחק, איגרות, עמ' שיא)

ואת מעכה

"ותלד לו... ואת תחש ואת מעכה". הגאון החסיד רבי לוי-יצחק שניאורסאהן זצ"ל ביאר את ראשי-התיבות של המלים "ואת מעכה": וידי אחר תשובה מגיע עד כיסא הכבוד.

ותשובה ותפילה וצדקה

סיפר אחד מזקני החסידים:

כשהייתי ברוסיה, היתה תקופה שבה רדפו אותי השלטונות ונאלצתי לברוח מפניהם ולנדוד על-פני המדינה. נודדיי אלה נמשכו שנים אחדות, וכך נודמן לי להתפלל בימים הנוראים בקהילות שונות.

הבחנתי אז בדבר מעניין: בבתי-הכנסת של 'עמך' רעשו אמות-הסיפים כשאמרו "ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזרה"; ואילו בבתי-הכנסת של החסידים געש רעש הקהל במלים "ואתה הוא מלך א-ל-חי וקיים".

אם כבנים אם כעבדים

"אם כבנים, רחמנו כרחם אב על בנים, ואם כעבדים, עינינו לך תלויות, עד שתחננו ותוציא כאור משפטנו". לכאורה היו צריכים לומר אם כבנים - עינינו לך תלויות עד שתחננו (היינו שכוודאי תחננו), ואם כעבדים - רחמנו?

הסביר אדמו"ר הצמח-צדק: הרי "כל הקונה עבד עברי קונה אדון לעצמו". מובן אפוא ש"אם כעבדים" - בטוחים אנו "שתחננו".

מידת חסידות

בראש-השנה יש לבקש בייחוד ולעורר רחמי שמים על תיקון המידות ועל ההנהגה במידות חסידות.

(ספר-השיחות תש"ד עמ' 11)

תפילה ותורה

בראש-השנה יש לעסוק בתפילה ובאמירת אותיות

בקול קורע-לבבות

שח פעם הרבי הרי"צ: עדיין זכורה לי היטב הנהגתו של אבי (הרבי הרש"ב) בראש-השנה: העבודה בתפילת ערבית, באריכות גדולה, עם ניגון התשוקה והביטחון של אדמו"ר הזקן, בקול קורע-לבבות; פניו הקדושות, הנלהבות והמלאות דמעות; אמירת ה'לשנה טובה' מתוך אהבת-ישראל; והפנים המהורהרות במשך המעת-לעת הראשון של החג.

(ספר-השיחות תש"א עמ' 27)

ממעמקים קראתיך ה'

"ממעמקים קראתיך ה'". החסרונות והפגמים שאדם גרם על-ידי חטאיו - אין להם תיקון אלא על-ידי המשכה מהמקור, מ"עומק העליון". וכמשל נהר שנחרב ויבש, כשבאים למלאותו, חופרין בעומק, במעיין ובמקור הנובע, ועל-ידי זה חוזר הנהר ומתמלא. זהו "ממעמקים קראתיך": הקריאה וההמשכה היא מ"עומק העליון".

וכיצד ממשיכים מ"עומק" זה? - על-ידי קריאה לה' מעומק פנימיות הלב, קריאה שאינה יכולה לבוא לידי ביטוי בדיבור, אלא אך ורק בצעקה. זהו שנאמר בהמשך, "ה' שמעה בקולי": "קולי" לא נאמר, אלא "בקולי", דהיינו שהקב"ה ישמע ויקבל את מה שבתוך הקול ובפנימיותו.

(ליקוטי-תורה ראש-השנה נד, א)

כי עמך הסליחה

"כי עמך הסליחה למען תיורא". פירש האבן-עזרא: "כאשר תסלח לעוונתי ישמעו חוטאים וישבו גם הם... ואם לא תסלח, לא ייראו ויעשו חפצם בכל אוות נפשם".

לזה מתאים המשל הבא: אדם חייב לחברו סכום גדול, ואין ידו משגת לפרוע את החוב. אם יסכים הנושה לפריעת החוב בתשלומים קטנים, במשך זמן - יתאמץ הלווה לפרוע את החוב. אך אם יתבע את כל התשלום כולו מיד - יתייאש הלווה ולא ישתדל לשלם אפילו חלק ממנו.

(יהל-אור עמ' תק)

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת-קודש, ראש-השנה א' בתשרי תשפ"א

משעה אחת קודם תפילת המנחה¹ עד תפילת ערבית במוצאי ראש-השנה, ישקוד כל אחד ואחד באמירת תהילים לילה ויום². אין לובשים ה'קיטל'³, גם לא הש"ץ והתוקע, אלא ביום-הכיפורים².

הברכות בהדלקת הנרות: "להדליק נר של שבת ושל יום הזיכרון"⁴, ו'שהחיינו'². איש המדליק לא יברך 'שהחיינו'⁵. לפני מנחה אומרים 'הודו' ו'פתח אליהו', ככלל ערב-שבת⁶.

ליל א' דראש-השנה

עיקר עבודת ראש-השנה הוא בקבלת עול מלכות שמים, ולכן עבודת היום גם בגדולים ובעלי צורה - [היא] בעבודה הנראית כמו פשוטה, באמירת תהילים כל הזמן ולמעט בשינה בשני לילות אלו ככל האפשרי, ולהיזהר ב[מ=]דברים בטלים עד קצה האחרון גם משיחות איזה שיהיו (כהעבד אשר אין לו זמן אף רגע לשבות ממלאכת אדונו, או כבן הטרוד בשמחת קבלת פני אביו)⁷.

לפני תפילת ערבית אומרים תהילים².

ערבית⁸

ש"ץ קבוע ימשיך בתפקידו גם אם הוא בשנת האבלות

(רח"ל)⁹.

קבלת שבת - מתחילים 'מזמור לדוד', אנא בכוח, לכה-דודי (כל הפיוט)¹⁰ "גם ברינה ובצהלה"¹¹, מזמור שיר, ה' מלך, ק"י. אין כופלים 'לעילא' בקדישים של עשרת ימי תשובה (אלא בתפילת נעילה)¹².

בתפילה ובקידוש, כשחל בשבת, משמע לכאורה מהנדפס בסידור שאומרים "מקרא קודש הזה, יום זכרון תרועה"¹³.

בסיום תפילת שמונה-עשרה¹⁴ אומרים 'עושה השלום' במרומיו, וכן בסיום הקדיש¹⁵. אחרי שמונה-עשרה של ראש-השנה; ויכולו, ברכת 'מעין שבע', לדוד מזמור, קדיש-תתקבל, מזמור לדוד, חצי-קדיש, ברכו, עלינו¹⁶.

כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב אמר, שהכוונה באמירת 'לדוד מזמור' היא כלי להשפעות גשמיות על כל השנה¹⁷. לאחר אמירתו על-ידי כל הקהל, מסיים הש"ץ בקול את הפסוקים האחרונים ("שאו שערים ראשיכם, והינשאו..."), ואין אומרים פסוק בפסוק חזן וקהל¹⁸.

כל אחד אומר לחברו: 'לשנה טובה תכתב ותיחתם', בלשון יחיד דווקא¹⁹. דהיינו, גם לאנשים נכבדים שנוהגים לפנות אליהם בלשון רבים²⁰.

אומרים: שלום עליכם, אשת חיל, מזמור לדוד, דא היא סעודתא - בלחש²¹.

(9) אג"ק ח"ז עמ' שסג. וראה 'אוצר' עמ' סא. קי.

(10) ספר-המנהגים עמ' 26.

(11) שם עמ' 60.

(12) ספר-המנהגים.

(13) בספרמ"ג ס' תקפ"ב בא"א ס"ק ד מעתיק "יום זכרון תרועה", ואמרו לי בעלי-תפילה ותיקים מאי"ש שכך נהוג בפועל.

(14) בשו"ע אדמו"ר (סי' קא ס"ג), ובקונטרס 'ומעין' (מאמר יא ספ"א) איתא, שבר"ה וי"כ נהגו להשמיע קול אף בתפילת לחש כדי לעורר הכוונה ביותר, מפיון שצריכים להיות בהתעוררות פנימיות הלב ובקול גדול. (אך אין מזה ראייה שכך מנהגנו, כמו שדו"ב בלק"ת המנהג לומר במוצש"ק "אל תירא עבדי יעקב"). אמנם בשו"ע מסיים "ואעפ"כ יותר טוב להתפלל בלחש אם יכול לכונן", ובכף-החיים (שם ס"ק טו) מביא הסתייגות מזה לפי המבואר בוה"ק וכתבי האריז"ל וכו', שלא לומר שום תפילת עמידה בקול בכל זמן. וכן הוא בס' 'דרכי חיים ושלום' סי' קמח, עיי"ש. ואכן, לא ידוע מרבתינו ומגדולי החסידים שנהגו בזה.

(15) מחוה"ש - הוראת כ"ק אדמו"ר מהור"צ ז"ל, הובאה בה'תועודיות' תשד"מ ח"א עמ' 28.

(16) מחזור השלם. ספר-המנהגים. והוספת לשו"ע אדמו"ר חלק ג-ד עמ' 1320, הערה 40. וראה 'אוצר' עמ' סג.

(17) סה"ש תרפ"ז עמ' 112.

(18) 'אוצר' עמ' סה.

(19) לקר"ד כרך א מג"א. ספר המנהגים.

(20) 'אוצר' עמ' סט.

(1) אודות חשבון הנפש הכללי בתפילת מנחה. ראה 'אוצר' מנהגי חב"ד עמ' נד, וש"נ. (2) ספר-המנהגים.

(3) כיוון שטעם לבישתו (לדין שאין לובשים אותו בליל הסדר ובמועדים אחרים, דלא כמנהג מדינותינו שנוכר בשו"ע אדמו"ר סי' תעב ס"ד) הוא רק "כדי להיות דוגמת מלאכי השרת" (כטעם הראשון שכתב בס' 'תרי"י ס"ט), וזה שייך רק ביום-הכיפורים - ראה 'המלך במסיבו' ח"א עמ' קטו, עיי"ש.

(4) שם, מנהג בית רבנו, וכתב הרבי: "ואולי הטעם, דמדמינן לקידוש ולהפטרות וכו'" - אג"ק ח"ז עמ' קכה. [בירכה 'שהחיינו' - קיבלה עליה קדושת יו"ט, ואינה יכולה להתנות בזה, מובא מעירובין מג]. המברך 'שהחיינו' בהדלקת הנרות, לא בירכנה שוב בקידוש, ספר-המנהגים עמ' 60.

(5) לוח כולל-חב"ד.

(6) שער-הכולל פ"ז ס"ב. ספר-המנהגים עמ' 25.

(7) איגרות-קודש אדמו"ר מהור"י צ"ח עמ' תכה.

(8) לעניין נגינת 'אבינו מלכנו' לפני תפילת ערבית, ראה 'אוצר' עמ' נח, שהרבי הסביר שלא יגנו זאת בתפילת ערבית ב"ה תשד"מ, כיוון שבתפילה זו אין אומרים זאת בפועל, ומאז לא היתה נשה דומה לחברתה בעניין זה, עיי"ש. ובפרט בש"ק, שאין אומרים בה 'אבינו מלכנו' כלל.

קידוש¹

מי שבירך 'שהחינו' בהדלקת הנרות, לא יברכנה שוב בקידוש²³.

"מצווה לאכול ולשתות ולשמוח בראש-השנה. אמנם לא יאכלו כל שובעם, למען לא יקילו ראשם ותהא יראת ה' על פניהם"²².

בכל סעודות ראש-השנה טובלים פרוסת המוציא בדבש, אבל מניחים מלח על השולחן²³.

בהתוועדויות דראש-השנה היה הרבי טובל חתיכה אחת בדבש, ושלאחריה במלח²⁴.

טבילת פרוסת 'המוציא' בדבש, וכן טבילת התפוח בדבש - שלוש פעמים²⁵.

בתחילת הסעודה של לילה זה, לאחר הטעימה²⁶ מפרוסת המוציא, אוכלים תפוח מתוק בדבש - הרבי נהג כך: המתין עד שגיעו גם הרימונים²⁷. נטל את התפוח בימינו²⁸, בקליפתו²⁹, חתכו לחלקים, טבל חלק אחד שלוש פעמים בדבש, בירך עליו 'בורא פרי העץ', ואחר הברכה קודם האכילה³⁰ אמר: "הי-רצון מלפניך (ללא ה' אלוקיני ואלוקי אבותינו) שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה"²⁹.

גם אם יש על השולחן תמרים או רימונים, שהם משבעת המינים, הורה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו לברך 'בורא פרי העץ' על התפוח דווקא³¹.

ההנהגה בפועל וההוראה לרבים - לכוון בברכת 'העץ' לפטור גם את רסק התפוחים שאוכלים בקינוח הסעודה³².

בהמשך לזה, "אוכלים רימונים³³ (מי שעדיין לא אכל מרימוני השנה, אם הרימון לא היה לפניו בשעת אמירת 'שהחינו' שבקידוש - בירך עליו 'שהחינו' קודם האכילה) וראש איל³⁴ (=כבש. למעשה - רבים נוהגים בראש דג. ואם הדג הוא קרפיון או מין אחר המוחזק בתולעים וללא פיקוח בנושא, צריך לבדוק מבעוד-מועד). אבל אין אומרים 'הי רצון' כי אם על התפוח"²² (יש לשים לב שאכילת הרימון היא בלילה הראשון, ולכן אין להשתמש בו ל'פרי חדש' בלילה השני, אלא להשיג פרי אחר).

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ לא נהג לומר 'לחיים' בסעודות ראש-השנה³⁵.

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ לא הניח לשיר ניגון בסעודות ראש-השנה, גם לא ביום השני³⁶.

מי ששכח לומר 'רצה' וגם 'עלה ויבוא' בברכת המזון, ונזכר קודם שהתחיל 'הטוב והמטיב' - כוללן יחד ואומר "ברוך... שנתן שבתות למנוחה... וימים טובים לזיכרון, את יום הזיכרון הזה, ברוך... מקדש השבת וישראל ויום הזיכרון³⁷. אבל אם שכח רק אחת מהן, אומר בנוסח ברכה זו רק את מה ששכח ולא את ההזכרה השנייה. אמנם בלילי ראש-השנה, שאז צריך לחזור לראש, צריך תמיד לומר הן 'רצה' והן 'עלה ויבוא'.

לפני 'הרחמן' דראש-השנה אומרים 'הרחמן' דיום-טוב³⁸. בברכת-המזון דראש-השנה, כשהיה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו המזמן, היה אומר: 'הרחמן הוא יחדש עלינו וכו'" בקול-רם, וענו אחריו אמין³⁹.

בסוף ברכת-המזון, אומרים "עושה שלום..." (ולא "השלום")⁴⁰.

יום א' דראש-השנה

בימי ראש-השנה טובלים במקווה-טרהה בשחרית קודם התפילה, וכן בכל שבת ויום-טוב⁴¹.

33) בליל א' דר"ה תשכ"ד לא בירך הרבי 'שהחינו' על הרימון, והסביר כי כיוון להוציאו בברכת 'שהחינו' שבקידוש (המלך במסיבו ח"א עמ' עה. וכנראה לא היתה זו הנהגה קבועה). מי שרוצה לברך בהתעוררו על הרימון וכו"ב בנפרד, ייזהר שלא יהיה הפרי בפני המקדש בשעת הקידוש.

34) י"ל עם הכוונה לכל המינים שזכרו בגמ' ובטושו"ע סי' תפ"ג, כמ"ש בלוח כולל-חב"ד, וכן "כל אנשי מדינה ומדינה כלשונם" (ש"ע אדמו"ר ר"ס זה), או שהכוונה רק למינים אלו. (א' המשי"ק"ם מספר שהניח - מהמיינים הללו - רק רימון וראש איל (בשני הלילות).) אכילת ראש אחר במקום ראש איל, מקורה בש"ע אדמו"ר שם ס"ה, מהמ"א.

35) סה"ש תש"ב עמ' 5. הרבי אמר 'לחיים' רק בהתוועדויות, אך לא על שולחן כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ - 'אוצר' עמ' פט.

36) סה"ש תש"ב שם. אודות פיוטי האריז"ל (אומר בשבחין וכו'): הרבי (שנהג כמנהג אביו לומר פיוט זה בביתו בכל שבת) לא אמרם בסעודות שהיו בבית אדמו"ר מהוריי"צ (שם לא נהגו לומר זאת גם בשבת רגילה. ומה גם בקביעות זו, שענייני שבת נאמרים בלחש), ואולי לכן לא נדפס במחזור השלם - 'אוצר' עמ' עה.

37) סידור אדמו"ר. ואם כבר אמר שם הן שבברכת 'בונה ירושלים', י"א שעדיף לסיים 'למדני חוקיך' (ע"פ האמור בלוח כולל חב"ד בחה"ס. וראה חה"ס סי' קפח ס"ק כז, מ"ש ב'התקשרות' גיליון תכח עמ' 18 הע' 24, ו"ש").

38) מחזור"ש, וכן הורה הרבי, 'אוצר' עמ' פו.

39) 'אוצר' עמ' פה, עיי"ש.

40) מחזור"ש. הוראת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ - 'התוועדויות' תשד"מ ח"א עמ' 28.

41) מטה-אפרים סי' תפ"ד ס"ב. וראה 'אוצר' עמ' ז.

21) לעניין נשים ששומעות קידוש, האם יענו אמן גם על ברכת 'שהחינו', ראה הדעות בס' 'הליכות עולם' סי' תקפ"ב בפרחי עולם ס"ק ד. 'קיצור דיני ומנהגי נש"ק ויר"ט עמ' לח הערה 14. ולמעשה נפוץ המנהג לענות. לעניין 'שהחינו' על הרימון ראה הע' 33.

22) ש"ע אדמו"ר סי' תקפ"ז ס"א. בליל, יש שמחה ברה"ח, אלא שהיא באופן ד"א וגילו ברעדה" (סה"ש תשמ"ח ח"ב עמ' 613 הערה 13 וש"ס).

23) בש"ע אדמו"ר סי' קסז ס"ה, שנהגו להניח מלח על השולחן, לפי שהשולחן דומה למזבח, וברית מלח מגן עליהם; ושע"פ הקבלה יש לטבול פרוסת המוציא ג"פ במלח. ולדעת הכה"ח סי' תקפ"ג ס"ק ד אין לבטל בשום סעודה טבילת הפרוסה במלח, למיטוק הגבורות.

24) הרה"ח ר' יוסף-יצחק שיח' אופן.

25) 'אוצר' עמ' עה. הטעם נתבאר בסידור עם אד"ח (עמ' 202 ד"ה להבין) שמלח אותיות לחם, ומלח הוא אימטריא ג"פ שם הוי"ה, עיי"ש.

26) ראה ש"ע אדמו"ר סי' רעד ס"ג וסי' קסז ס"ד וסכ"ב. אולם מי שעלול מסיבה כלשהי לצאת מהמחנה, חייב לאכול תחילה כזית פת, כמבואר בסי' קעח ס"ג, אלא אם נשאר שם ע"כ אחד מהמסובים, שם ס"ב.

27) המלך במסיבו ח"א עמ' יג. וכנראה כדי להוציא את גותם בברכת העץ.

28) ראה ש"ע אדמו"ר סי' רז ס"ח וסדר ברה"ח פ"ט ס"ד. ע"פ הפוסק בש"ע שם ס"ג, הפרי צ"ל שלם בשעת הברכה, אבל הרבי נהג ככתוב בפנים, 'אוצר' עמ' עה.

29) המלך במסיבו ח"א עמ' יג. קיא, וח"ב עמ' שח. במקור האחרון מסופר גם שהשאר עוד חתיכה לאכול עם ה'קומפוט' שבסוף הסעודה, ושלא בירך על ה'קומפוט'.

30) מנהג הוראה לרבים ד"ק אדמו"ר מהוריי"צ, דלא כנספס בש"ע אדמו"ר סי' תקפ"ג ס"ג. הטעם נתבאר בארוכה במכתבו של הרבי הנדפס בספר-המנהגים עמ' 104: "כדי שיהיה היה-רצון סמוך לברכת הפרי, והיה הפתיחה דברכת פרי-העץ שייכת גם אליו... יהיה לו מעין תוקף ברכה", עיי"ש.

31) לוח כולל-חב"ד, ע"פ הוראת הרבי במכתב. וכן 'מעשה רב', 'המלך במסיבו ח"א עמ' יג, 'אוצר' עמ' עט (ולכאורה הוא ע"פ מש"כ בסדר ברה"ח פ"י ס"ב).

32) 'רישומות' ד עמ' 8. סה"ש תש"ה עמ' 4. המלך במסיבו ח"א עמ' נד. קיא, ודלא כמובא בספר-המנהגים עמ' 56. ראה 'אוצר' שם. כמובן, שהברכה חלה על התמרים והרימונים וכו' שהיו לפניו על השולחן באותה שעה (כנהוג), גם אם לא כיוון עליהם בפירוש (ראה סדר ברה"ח פ"ט ה"ד).

מנהג-ישראל-תורה, לעשות מאמצים גדולים ביותר, שכל ילד יהיה בימי ראש-השנה משך זמן בבית-הכנסת, וישתתף - בהתאם לגילו - בתפילות ובברכות, ישמע תקיעת שופר, יענה "אמן", ו"אמן, יהא שמיא רבא"⁴².

"כל מי שמכוון בעת התחלת 'אדון עולם', כתב ר' יהודה חסיד ורב האי גאון ורב שרירא גאון: ערב אני בדבר, שתפילתו נשמעת, ואין שטן מקטרג על תפילתו, ואין לו שטן ופגע -רע בראש-השנה ויום-הכיפורים בתפילתו, ואויביו נופלין לפניו"⁴³.

לאמירת 'המלך' ניגש ש"ץ אחר, והוא ה'בעל שחרית'. הש"ץ פותח בנעימה המקובלת, מסיימה בקריאת 'המלך' בקול רם, וממשיך מיד "ושב..." בנעימה, והקהל אינו קורא 'המלך' בקול רם, לא עם הש"ץ ולא אחריו (אבל כל אחד אומר לעצמו את כל הנוסח)⁴⁴.

אין נוהגים כמנהג העולם לפתוח את הארון לאמירת "שיר המעלות ממעמקים" בראש-השנה ובעשרת-ימי-תשובה, או לאומרו פסוק בפסוק, חזן וקהל⁴⁵.

"ברוך... הבוחר בעמו ישראל באהבה" מסיים הש"ץ בלחש, וכן בכל ימות השנה, כמוכן, אולם "ברוך... גאל ישראל" מסיים הש"ץ בקול רגיל, וכן בשאר ימות השנה⁴⁶. בחזרת הש"ץ, כשמגיע הש"ץ ל"וכתוב" ול"ובספר", הציבור אומרם בקול רם ולאחר מכן אומרם הש"ץ, אבל לא ב"זכרנו" וב"מי כמוך"⁴⁷.

בחזרת הש"ץ בשחרית, אחרי פיוט "אתה הוא אלוקינו... וקדוש", סוגרים הארון, ואומרים (מכיוון שהיום שבת, רק): "ובכן וה' פקד... שמו מפארים... שומרי... שפרו... שבטי... שבותנו... כל יושבי...", וכל הא"ב של פיוט "אדר והוד" (ללא החרוזים: עמוסיך... פשעם... צמחיהם... שבח מגדול...). אחרי חרוז "כל יושבי תבל" האחרון, אומרים "ישפוט תבל... והוא באחד", פותחין הארון, וממשיכים 'ה' מלך"⁴⁸.

עד כמה שזוכרים, תמיד עמד הרבי בפיוט 'לא-ל עורך-דין'.

היו שנים שהרבי היה מתרומם מיישבתו בסיומי ברכות בחזרת הש"ץ, ומתרומם מסמיכתו על ה'עמוד' באמירת 'וכתוב', 'ובספר'. אך בשנים אחרות היה יושב גם בסיומי ברכות⁴⁹.

בבית-חיינו לא נהגו לעשות הפסקה לפני קריאת התורה⁵⁰.

בפתחת הארון להוצאת ספר-תורה אומרים (גם כשחל בשבת) שלוש פעמים "ג מידות, ואחר-כך "ריבוננו של עולם", "יהיו לרצון", ופסוק "ואני תפילתי" - כל אלו פעם אחת בלבד, ככתוב במחזור השלם.

בתפילת שחרית דשני ימי ראש-השנה קוראים בתורה, (חוץ מן המפטיר⁵¹), בניגון המיוחד לימים הנוראים, וכן גם באמירת 'ויעזור', קריאת העולים לתורה, ברכות התורה, ו'מי שבירך'.

בנוסף מי שבירך רגילים לומר: "בעבור שעלה לתורה... בזה יום הדין..."⁵².

הש"ץ של מוסף אומר (רק הוא ולא הקהל): "הנני העני..."⁵³ ו"ידעתי ה'..." (הפסוקים - בקול רם). חצי קדיש. תפילת מוסף.

מכינים מגבות וכדומה להפסיק בין פני המשתחוים ב'עלינו' לבין הקרקע⁵⁴.

בסוף הפיוט "אופד מאז" צ"ל: "להעביר בִּשְׁבֹט". בפיוט "אם לא למענו", צ"ל "כְּעֵס"⁵⁵.

"כ'ק אדמו'ר נשיא דורנו היה עומד באמירת "ונתנה תוקף"⁵⁶.

הש"ץ והקהל כורעים ב'עלינו', גם היום, אף-על-פי שחל בשבת, ככתוב במחזור.

מנהג הרבי: ל'עלינו' עמד וכרע עם הש"ץ (לא רקק ב'להבל ולריק'). לנפילת כורעים אין נופלים על היד, אלא נוגעים בראש בקרקע, אצבעות הידיים קפוצות והבוהן אינה כפופה לתוכן⁵⁷. אין נוהגים לפרוש מטפחת וכדומה

50 שם, עמ' קו.

51 ודלא כמנהג העולם, 'אוצר' עמ' קד.

52 שער-הכולל כו, ה. 'אוצר' שם, ודלא כנדפס במחזור תשמ"ט. ועצ"ע מדוע מזכירים ב"ה יום הדין ולא ביום הכיפורים, כמו שהקשה שם בעמ' רכא וצ"ע אם יש אישור כלשהו מהרבי לנוסחאות אלו).

53 יש נוהגים שהש"ץ אומר את התיבות "הנני... ממעש", "ונא... האבן" בלחש, וצ"ב מנהגנו בזה.

54 לענין כיסוי הפנים - כפף-משנה הל' ע"ו פ"א ה"ו, וראה להלן הערה 57.

55 'אוצר' עמ' קלא.

56 ידוע הפתגם, שה'עולם' נוהגים להרעיש ב'ונתנה תוקף' באמירת 'ותשובה תפילה וצדקה, מעבידים...', ואילו בבתי-כנסת חב"ד מרעישים ב'ואתה הוא מלך... (אף שהרבי מלמד וכות על ה'עולם', בלקוטי-שיחות כרך יט עמ' 296 ד"ה ואדרבה). וראה כ"ו"ב בס' 'המלך במסיבו ח"ב עמ' כה.

סדר האמירה חזן וקהל, כרגיל בכ"מ: החזן מתחיל בקול, והקהל אומר עד "את גור ידים", החזן חורג מ"כבקרית" עד שם. הקהל מתחיל "בראש-השנה... ומי ירום", ובסיימו אומר החזן את כל הקטע בקול רם. אח"כ אומר הקהל בקול רם "ותשובה... הגזירה" (והחזן חוזר), ובקול רגיל "כי כשמך... וכתלום יעוף", והחזן אומר זאת (על"פ את הסיים) בקול רם. אח"כ אומר הקהל בקול רם "ואתה... וקיים" (והחזן חוזר), ובקול רגיל "אין קצבה" בקול רגיל עד גמירא, וכשמסיימים, מתחיל החזן "כתר".

57 'אוצר' עמ' קלב, וט"ג.

אין רוקקין כאן כלל כמנהגנו בעלינו (ראה 'רשימות' קפג עמ' 10) - שמא מפני שהוא באמצע שמרע, ע' בשו"ע אדמו"ר"ו סי' צז ס"ב.

מנהגנו ליפול על פנינו גם בראש-השנה (דלא כמ"א וא"ר ס"ס קלא), כמפורש במנהגי מהר"ל עמ' רצו, הובא גם באלף-המגן למטה-אפרים שם. ולאורה מתאים למבואר בחסידות שבראש-השנה הביטול הוא מוחלט.

רגילים שהנשים אינן כורעות, ואולי משום צניעות. (ראה בשו"ת תשובות והנהגות ח"ב א"ח ס"ס ער).

42 לקוטי-שיחות, כרך כט עמ' 536.

43 סה"מ תש"ג עמ' 11, מא"ר סי' מו ס"ק טו בשם מהרש"ל.

44 'אוצר' עמ' צב. לא נהוג כדאשכנזים שהש"ץ מתחיל את הניגון, כולל תיבת 'המלך', במקומו הפרטי, ורק בהגיעו לעמוד ממשיך לומר מתיבת "ושב" ואילך.

45 שם עמ' צג.

46 ספר-המנהגים עמ' 61, וראה קצוה"ש יט בבדה"ש יז. 'אוצר' עמ' צה. סי' הפסק בתפילה (תשס"א) עמ' לו הע' 14, עמ' נב הע' 24, עמ' נד הע' 31 וש"נ. 'התקשרות' גיליון תצט"ס ע' 15 וע"ע.

47 א"ג"ק ח"ג עמ' ה. ומבאר הטעם, דמי כמוך הוא שבח ולא בקשה, וזכרנו לחיים היא בקשת דבר מועט לאחר שכבר אמרו הציבור בתפילת לחש "וכתוב לחיים טובים", ולכן הם אינם אומרים אותו.

48 מחווה"ש, 'אוצר' עמ' צח.

49 שם עמ' צו.

מנחה

אומרים: 'ואני תפילתי'⁶⁸. בקריאת התורה - 'ותיגלה'. היום, שחל בשבת, אין אומרים 'תשליך', אלא למחרת⁶⁹.

יום ראשון, ב' בתשרי ב' דראש-השנה

ערבית מוצאי ש"ק. לפני תפילת ערבית אומרים תהילים². בשנים מסוימות, לאחר אמירת תהילים ז', החל כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו לנגן "אבינו מלכנו"²⁰. בברכה רביעית: ותודיענו. אין אומרים 'ויתן לך', גם לא מחר בערב.

מנהג ותיקין, שגם אלו שמעשנים כל השנה ומעשנים גם ביום טוב - לא יעשנו בראש-השנה⁷⁰, גם לא בצנעה, וכלשון כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ: "וראוי הדבר אשר הבני-תורה ייזהרו בו, וישפיעו גם על מכריהם"²¹. זמן הדלקת נרות הערב - רק בלילה, לאחר צאת הכוכבים⁷¹, מאש הדלוקה לפני חג ראש השנה.

גם היום מדליקים לפני הברכה⁷², ומברכים: "להדליק נר של יום הויכרון", ו'שהחיינו'.

בעת הדלקת הנרות נוהגים להניח לפני המברכת פרי חדש ובעת ברכת 'שהחיינו' מסתכלת בו, ותדליק את הנרות סמוך לקידוש ממש⁷³. אם היא לובשת לראשונה בגד חדש, אינה צריכה פרי חדש ואז יכולה להפסיק בין הדלקת הנרות לבין הקידוש. ואם אין לה פרי או בגד חדשים - בכל זאת תברך 'שהחיינו'⁷⁴.

קידוש - 'יקנה' (ברכות: הגפן, אשר בחר, מאורי האש, המבדיל, שהחיינו)⁷⁴.

אין מקרבים הנרות ואין מאחדים את השלהבת שלהם, וכן אין מביטים בציפורניים. ורק בעת ברכת "בורא מאורי האש", מסתכלים בנרות, כמו שהם מוצבים בפמוטים⁷⁵.

נוהגים להניח פרי חדש לפני המקדש ובעת ברכת 'שהחיינו' מסתכל בפרי חדש, או שלובש בגד חדש, ואם אין לו - מכל-מקום יברך 'שהחיינו'¹⁷.

את הפרי החדש אוכלים קודם נטילת ידיים לסעודה?² בליובאוויטש נהגו, וכן הקפידו רבותינו נשיאינו, לאכול

אסור לש"ץ לעקור ממקומו בעת התפילה, ולכן יעמוד קצת רחוק מן התיבה כדי שיוכל לכרוע ולהשתחוות, והעומדים לידו עוזרים לו לקום⁵⁹.

פסוקי "אתה הראת" אומר הקהל (בלבד⁶⁰) בשעה שהש"ץ מסיים "הוא אלוקינו, אין עוד...", ולכן על הש"ץ להאריך מעט בזה כדי שיספיק הציבור לומר את כל הפסוקים [וכיוון ש'עלינו' הוא חלק מהתפילה, על הש"ץ לאומרו כולו בקול], ולא למהר ולהתחיל מיד "אוהילה לא-ל".

אומרים "היום הרת עולם" גם היום, בשבת, אבל לא "ארשת", ככתוב במזמור.

מוכת מסידור אדמו"ר, (ש'למנהג חו"ל, ולנוהגים כך באה"ק) יש נשיאת כפיים⁶¹ בראש-השנה - כבכל יום-טוב - גם כשחל בשבת, ורק במוסף ולא בשחרית. וכן שאין אומרים "ותערב".

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב היה לומד כל שיעוריו הקבועים (גם בנגלה) גם בראש-השנה וביום-הכיפורים⁶².

קידוש

מכיוון שחל ראש-השנה בשבת, אומרים: מזמור לדוד, אתקינו, ושמרו, אם תשיב, דא היא, זכור, על כן - בלחש; תקעו וברכת הגפן - בקול רגיל⁶³.

סעודת היום. השוכח 'יעלה ויבוא' בברכת המזון ביום ראש-השנה, אם נזכר קודם שהתחיל תיבת 'ברוך' של 'הטוב והמיטיב', יאמר את הברכה המיוחדת בנוסח שבסידור (ללא הזכרת שבת). ואם נזכר אחר שאמר תיבה זו, אינו חוזר⁶⁴.

יש לקרוא היום את ההפטרה של מחר, כל אחד לעצמו. נוהגים שלא לישון בראש-השנה ביום, והיושב בטל הרי זה כשיש⁶⁵.

אסור להכין מהיום (שבת) למחר⁶⁶. הנחלב והנוגד היום אסור עד מוצאי-יום-טוב⁶⁷.

(58) [וכן בריצפה המצופה שטיח בד או פלסטיק]. ע"ד ריצפת אבנים - מצוין הרבי לש"ע ה"י א"ח ס"ח קלא, רמ"א נו"כ - ספר-המנהגים. למעשה, רגילים להזהר גם במרצפות המצויות בארצנו ה'ק' כיום, אף שהן עשויות אבן מרוסקת עם מלט (59) [בין ואינן בגדר 'אבן משכית' (ראה ערך זה באנציקלופדיה התלמודית). (59) מט"א ס' תקצ"ב ס"א.

(60) ראה הלשון בסידור, ובשעה"כ ס' מג ס"ק יג.

(61) משר"ע אדמוה"ו ס' יקח ס"ח מוכח, שגם המתפלל במינין שאין מנגנים, אומר 'רבש"ע', עיי"ש.

(62) 'רשימות' יד עמ' 28. ולאורה צ"ל היום גם חלק מהפסוקים בפרק של כא"א בתהילים עם רש"י, כמנהגו בכל ר"ח.

(63) ספר-המנהגים שם. המקור לאמירת 'תקעו' (בלבד) הוא ב'מנהגים' (טירנא) ובלבוש.

(64) סידור אדמוה"ו. ואם שכח 'רצה', יאמר הנוסח דש"ק לבד. ואם נזכר בזה אחר שאמר 'ברוך', פשוט שלא יחזור, כיוון שלהסוברים שמצווה להתענות ביום ראש-השנה ה"ז גם כשחל בשבת.

(65) ש"ע אדמוה"ו ס' תקפ"ג ס"ח. לוח כולל-חב"ד (ונשמטה דעת המקלין שבש"ע לישן אחר צלות היום).

(66) וגם כשחל בחול, ובכל יום, הדין כן - ש"ע אדמוה"ו ס"ח תצה וס"י תקי"ג.

(67) ש"ע אדמוה"ו ס' תר ס"ב.

(68) ספר-המנהגים עמ' 62. וראה 'אוצר' עמ' קמ. (69) משיחת ו' תשרי תשל"ל - ראה המובא ב'אוצר' עמ' קמו. (70) מט"א ס' תקצ"ו ס"א. וראה ש"ע ס' תקי"א ס"ק ד. (71) משנ"ב ס' תקי"ד ס"ק לה. (72) משמעות ש"ע אדמוה"ו ס' רסג ס"ח. דלא כמט"א ס' תרכ"ה ס"ג, ראה 'קיצור דיני נש"ק' פרק ו' עגרה 2. (73) מט"א ס' תקצ"ט ס"ט. (74) במחזור"ש כאן לא הובא 'יתן לך'. והטעם, כמ"ש באבודרהם סוף סדר מוצ"ש שאומרים זאת כדי 'שיתברכו במעשה ידיהם', וכן מובא מס' כל-בו, וא"כ אין זה שייך בירושלמי. (75) ספר-המנהגים עמ' 39.

כזית ולברך ברכה אחרונה (רק על הפרי ולא על היין)⁷⁶.
דברים הנאכלים לסימן טוב, הם רק בלילה הראשון.⁷⁷
הדיוק בלחם-משנה, שיהיו הלחמים דבוקים מאחוריהם
זה לזה והצד העליון כלפי חוץ, לא נאמר ביום-טוב.⁷⁸

תקיעות

אין נוהגים שגדול העדה אומר דברי כיבושין לפני
תקיעת שופר.⁸⁸ בעל-תוקע קבוע ימשיך בתפקידו גם אם
הוא בשנת האבלות (רח"ל)²¹.

לאחר הכנה להתעוררות לתקיעות - בהכנה רבה כל
חד לפום שיעורא דליה, שהיא הכנה רבה לעבודת ה'
במשך כל השנה⁸⁹ - ואמירת ז' פעמים למנצח, פסוקי
'קר"ע שט"ן'⁹⁰, עלה אלוקים, יהי-רצון (שאומרו רק הבעל-
תוקע⁹¹ [לעצמו]), התוקע מברך "לשמוע קול שופר",
'ושהיינו' [השנה אין צריך כגד חדש ל'שהיינו']. השופר
מכוסה (ורק פיו גלוי) גם בשעת הברכות, עד התקיעות,
אך לא בתקיעות עצמן.⁹²

יכוון המברך להוציא את השומעים ידי חובתם בברכות
ובתקיעות, וגם השומעים יכוונו לצאת ידי חובתם¹⁷, ולא
יענו "ברוך הוא וברוך שמו"⁹³.

גם השומע אסור לו להפסיק בין הברכות להתקיעות,
ואם הפסיק שלא מעניין התקיעות - חוזר ומברך¹⁷.

אין להפסיק גם אחר התקיעות, עד גמר התקיעות
דמעומד, רק מעניין התקיעות והתפילות, ואם הפסיק
(אחר התחלת התקיעות⁹⁴) - אינו צריך לחזור ולברך¹⁷.

המקריא - מורה באצבעו בסידור, אבל אינו מקריא
בדיבור.² התוקע מאריך בתקיעתו עד שמסיר המקריא
אצבעו.⁹⁵

תוקע תשר"ת שלוש פעמים, תש"ת שלוש פעמים, תר"ת
שלוש פעמים. בשברים תוקעים שלושה קולות ומחצה.

יש אומרים שהרבי תקע כך: טו-או-טו, או-טו, או-טו,
טו.

משיחה עם בעל המעשה הרה"ג ר' אלי' לנדא שיחי',
בעקבות פניות של כמה מאנ"ש, עולה לדבריו שבכל נגיעה
של הלשון בשופר נעשה סיום השבר. ולפי תיאורו: טואוט-
טואוט-טואוט (הם השברים עצמם. ואח"כ ה'שפיץ' והסיום
- השבר הנוסף): או-טו. וגם הרבי לא האריך יותר מזה⁹⁶

יחליט בעצמו כיצד להתנהג בזה. ע"כ. וכיוון שאומרים זאת בלחש, לא נהוג אלה שיש
להם אב ואם לצאת מביהמ"ד של הרבי.

(87) שבח-המועדים (תשנ"ג) ס"ע 23.

(88) 'אוצר' עמ' קו.

(89) 'שערי הלכה ומנהג' או"ח סי' רמב. מלקו"ש כרך לט עמ' 43 ואילך.

(90) דיוקים באמיתות: הרבי היה אומר 'במרחב; 'האמנות' - כנרפס במחזור, 'אוצר'

עמ' קיז, עיי"ש.

(91) ליקוטי-שיחות, כרך לט, עמ' 44 הע' 7, דלא כמ"ש ב'אוצר' עמ' קיח.

(92) 'אוצר' עמ' קיג, קיט, ושי"ש.

הרבי לא אחז השופר ביזו בשעת הברכה, כמשמעות המטה-אפרים תקפ"ה ס"ג

ונו"כ, ולא כמובא בפסקי-תשובות שם אות ד.

(93) כי אז יש חשש הפסק אפילו בדיעבד על הברכה, ש"ע אדמו"ה סי' קכד ס"ס ב.

(94) ש"ע אדמו"ה סי' תקצ"ב ס"ז.

(95) 'אוצר' עמ' קיט.

(96) א"ק"כ, עמ' לט. המלך במסיבו ח"א עמ' נה באריכות, שזו הוראה לרבים. 'אוצר'

(97) ש"ע אדמו"ה סי' תקפ"ד ס"ט.

טיטא): "יש עושים בסוף הג' שברים קול פשוט, כעין תקיעה" (=עכ"פ יותר מכוח

יום ב' דראש-השנה

שחרית. הבריאים אינם טועמים וגם אינם שותים מאומה
עד אחר התקיעות וסיום התפילה.⁷⁹

כ"ק אדמו"ר מהור"י צ' היה מצווה לתוקע⁸⁰ ללמוד בימי
ראש-השנה בבוקר את המאמר "להבין עניין תקיעת שופר"
הנדפס ב'סידור עם דא"ח' (רמד, ג). והוסיף הרבי: - מובן
מעצמו שזהו נוסף על חיוב ידיעת הלכות שופר כמבואר
בפוסקים².

תפילת שחרית. בחזרת הש"ץ בשחרית, אחרי פיוט "אתה
הוא אלוקינו", אומרים "תעיר ותריע" "מלך ממלט", "מלך
זכור... נורא וקדוש". "שמו מפארים... שומרי... שפרו...
שבטי... שבותנו... שבח מגדול... כל יושבי... קדוש". "אדר
והוד (כל החרוזים בסדר הא"ב)... הללויה בתקע שופר, כל
יושבי... קדוש". "אדון אם מעשים... הן לא יאמינ... קדוש",
וממשיכים "ובכן ויהי בישורון מלך", מלך עליון...⁸¹

מנגנים "אבינו מלכנו, אין לנו מלך...⁸² לפני התחלת
אמירת כל נוסח 'אבינו מלכנו'. אומרים "אבינו מלכנו"
החזן והקהל כולם כאחד, מתחילה ועד סוף⁸³.

ב'לוח התיקון' לסידור תורה-אור (תש"א) נכתב שצריך
לומר "יכויות", וכן נתקן בסידורים החדשים ובמחזור
דשנת תשמ"ט⁸⁴.

אם יש ברית-מילה בבית-הכנסת, מלים לפני התקיעות⁸⁵.
אדמו"ר חב"ד נהגו להזכיר נשמות בלחש⁸⁶, אחר קריאת

(76) סה"ש תש"ה עמ' 4, ועוד, 'אוצר' עמ' פב.
(77) 'אוצר' שם.

(78) המלך במסיבו ח"ב עמ' קמד (לאאורה בגלל שאז אין מחליפים את 'לחם הפנים'
במקדש, ראה ש"ע וזהר ורבן שהשם' סי' עדר). וצ"ע בהבדל שבין ליל שבת ויומו
(שערי הל' ומנהג ח"א ס"רס כמג) אם שים גיין ביו"ט. וראה גם ברמ"א שם ס"א
ובש"ע אדמו"ה שם ס"ב ובנספח במנהגיה החדשה שם.

(79) שם עמ' ז. וטעם מובא משידי-חמד בשם הרוקח, כיוון שחביבה מצווה בשעתה,
ולהעיר, שבישיבת תורת בית-חיינו לא הקפידו שלא לשנות בבוקר ראש-השנה
קודם התקיעות, וכן פסק שם המרא-דאתרא הגר"ז ש'דבורקין ע"ה (כפר חב"ד) גיליון
733 עמ' 66. גיליון 734 עמ' 74.) ואולי מחשיבים את הכל כחלשים לעניין זה.

(80) ולאאורה כל זה (וכש"כ ידיעת ההנהגה בפועל באם חלה טעות כלשהי, וכמובן
מבעוד מועד) חל גם על כל התוקעים ב'מבצע שופר', ובפרט המוציאיים רבים
- אגב, יש להימנע מלתקוע לפני התפילה כדי להוציא נשים וזקנים כאלה שניתן
לתקוע להם אחרי ג' שעות ביום (ע"פ ש"ע אדמו"ה סי' תקצ"א ס"רס יד), משאי"כ
ב'מבצעים', שאין לדעת אם ימצאו שוב אותו אדם לתקוע לו במשך היום, כמובן.

(81) 'אוצר' עמ' צח. אגב, מסיבה טכנית (כתוצאה ממה שהורגלו שנה הציבור והן
הש"ץ אומרים הכל), מורגל בקהילות האשכנזיות (וגם בין אנ"ש) באמירת הפיוטים,
לקשר את חצוי השני של כל חרוז עם חצוי הראשון של החרוז הבא, וזאת כמובן
בניגוד למשמעות הפיוט (ע' בזה בקובץ 'בית אהרן וישראל' גיליון קט, עמ' קלג-ה).
וק"ו בפיוט זה האחרון, שלא לבוא לידי חירוף ח"ו באמירת: "לעדי עד - מלך אביון".
(82) יגנון זה הוא בבירור מעשרת הניגונים של אדמו"ר הוקן - ספר הניגונים ח"א
יגנון 1.

(83) 'אוצר' עמ' קב.

(84) 'אוצר' עמ' קא.

(85) ש"ע אדמו"ה סי' תקפ"ד ס"ט.

(86) התועודיות תשמ"א ח"א עמ' 56, ומסיים שאינה הוראה לרבים, אלא כל אחד

(הוספת הרב גינזבורג, ערב ראש השנה ה'תשפ"א).

כל שבר - נמשך שלושה כוחות דווקא⁹⁷. בתרועה - מרבין בטרומיטי⁹⁸. בתקיעות מיושב - שברים-תרועה בנשימה אחת, בהפסק משהו ביניהם. ואילו בתקיעות מעומד בשתי נשימות - בהפסק נשימה ביניהם⁹⁹.

כסידור אדמוה"ו נאמר, שבין תשר"ת לתש"ת ובין תש"ת לתר"ת יתוודה (התוקע) בלחש¹⁰⁰. אחרי התקיעות אומרים - גם הקהלה¹⁰¹ - "ובכן, יהי רצון מלפניך..."¹⁰².

האומר את הפסוקים קודם התקיעות מנגן גם-כן את שלושת הפסוקים שלאחר התקיעות: "אשרי העם", "בשמך יגילון", "כי תפארת" [והקהל עונה אחריו פסוק בפסוק¹⁰³]. ואחר-כך אומר כל הקהל יחדיו: "אשרי יושבי ביתך"². יהללו.

במוסף תוקעים הן בלחש והן בחזרת הש"ץ. בתפילת לחש, כשמגיעים המתפללים לסיום הברכות ששם יש לתקוע, הש"ץ או התוקע טופח בידו על השולחן כדי לסמן לציבור שעומדים לתקוע¹⁰⁴. למנהגנו, אין מקרין כלל בתקיעות מעומד, לא בלחש, לא בחזרת הש"ץ, ולא בתקיעות שאחר-כך¹⁰⁵.

המתפלל מוסף ביחידות אינו תוקע בברכות מוסף. ואפילו אם יש מי שיתקע לו, אינו מפסיק לשמוע את התקיעות, שלא תיקנו זאת אלא בצביבור¹⁰⁶.

אחרי התפילה ואמירת תהילים תוקעים שלושים קולות כדי לערוב את השטן¹⁰⁷. ותקיעות אלה אינן לעיכובא, שהרי

101. אחד, דאל"כ הוא תרועה, דלהלן שם ס"ט"ו.

97) ש"ע אדמוה"ו סי' תק"צ ס"ו. (אף שבחידושי הצמח-צדק על הש"ס עמ' עו משמע שא"ל להאריכו כ"כ, אלא די שיהא ארוך יותר מכוון אחד, ע"ש).

98) 'אוצר' עמ' קכב, וש"נ.

99) ש"ע אדמוה"ו סי' תק"צ ס"ט (כנראה נהוג גם בלחש בב' נשימות, למרות שבא"א להרה"צ מבוטאטש שם סוס"ב לא כ"כ). המובא ב'אוצר' עמ' קכב, ש"ק אדמו"ר מהורש"ב ל"ע הפסיק בנשימה גם במיושב, והרבי סיפר זאת והסתפק "אם הוא מצד הבריאות או מצד העניין" - לכאורה מובן מכך שלא קיבל זאת כהוראה לרבים (למרות שגם המסופר ברשימות' ק"ג עמ' 20 תואם זאת). ובפרט שש"פ המובא בהערות 99, באורים - אהלי תורה' גיליון תשל"ח עמ' 12, בפועל תקע הרבי במיושב בנשימה אחת. וע"ע. אם תקע קול כלשהו בשתי נשימות, לא יצא (ש"ע אדמוה"ו שם ס"ח. וראה הנסמן בשבחה-המועדים עמ' 27 הע' 9).

100) הכוונה לידידי במחשבה. ועניינו - לא ידוי על חטא ועוון, אלא געגועים פנימיים. וי"א דהיינו 'ציור פני הרבי' - 'אוצר' עמ' קכד, וע"ש, וש"נ.

101) לקו"ש שם. וראה 'אוצר' עמ' קכו. ב'לוח השמטות ותקונים' לסידור אדמוה"ו עם צינים והערות' (לונדון תשס"ה, עמ' עב) מסיק שיש לבטא ה"רת קשר"ק וכו' כצורתם הקצרה (קשר"ק וכו"ב) ולא במילואם.

102) בקונטרס 'לימוד החסידות' עמ' 11 נאמר: "על-פי הנהגות הקבלה, הנה אחר התקיעות צריך הבעל תוקע לילך למקומו, לשבת ולשאת פניו אל העם, והם יסתכלו בו", אך הרבי הדגיש שאי"ז ממנהיגי חב"ד אלא 'מנהג ישראל' [כללי] - מענה להרה"ח ר' דוד ו"ל קרץ מעפלה, ועמ"ו ב'המלך במסיבו ח"א' עמ' ק"ג, 'אוצר' עמ' קכו. [ונוהגין בה בודע, כולל רבותינו נשיאיו והרבי עצמו (המלך במסיבו ח"ב עמ' קצא)].

103) מובא ב'אוצר' עמ' קכו.

104) ש"ת מנחת-אלעזר ח"ד סי' לו (ובלוח כולל-חב"ד כ' שמשמעין לציבור קודם תפילת-לחש, שמי שעומד באמצע הברכה יפסיק מתפילתו וישתוק כדי לשמוע התקיעות). התוקע מעומד עומד על הבימה, וי"א שכך הורה הרבי לתוקע דמעומד הרה"ח ר' יוסף-מנחם-מענדל טננבוים ע"ה, וראה במטה-אפרים סי' תקצ"ב ס"ט.

105) 'אוצר' עמ' קלד.

106) ש"ע אדמוה"ו סי' תתק"ב ס"ו.

107) שלא יקטרו אחר התפילה שהולכים ואוכלים ושותים ושומחים לומר שאין יראים מאימת הדין - לבוש יש תקיעו ס"א, מחזור השלם (אם כי אדמוה"ו שם הביא טעם אחר, שמא מקצת הציבור לא שמוע כל התקיעות כראוי). השברים-תרועה' דתקיעות אלו תוקעים בנשימה אחת, כמו בתקיעות דמיושב (כך תקעו באטבוצק אצל כ"ק

כבר יצאו ידי חובתם.

"ומותר לומר לקטן שיתקע כדי שיתלמד, בין שהגיע לחינוך בין שלא הגיע לחינוך, ומותר לו לתקוע כל היום... לפי שמצווה על הגדולים ללמד את הקטנים ולחנכם במצוות¹⁰⁸. התוקע בעבור נשים לא יברך להן, אלא יברכו הן לעצמן¹⁰⁹."

במשך ימי ראש-השנה, משתדלים (על-פי הוראת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו) לזכות רבים מאחינו בני ישראל בשמיעת קול שופר, דהיינו לברך ולתקוע להם סדר התקיעות דמיושב כהלכתן, ובמיוחד חיילים ושוטרים, והנמצאים במושבי-זקנים, בתי-רפואה ובתי-הסוהר.

תשליך

אחר תפילת מנחה, לפני השקיעה, הולכים מחוץ לעיר אל באר המים או מעיין¹¹⁰, ואומרים 'סדר תשליך'¹¹¹, ואחר כך מנערים שולי הטלית קטן¹¹². מי שלא הלך לתשליך בראש-השנה, יכול ללכת ב"ל"ג מידות [=פיוט הנאמר בקהילות האשכנזים בח' תשרי. אך השנה שיום זה חל בשבת, מקדימים ברוב הקהילות לומר זאת ביום חמישי, ו' תשרי, שהוא יום הקריאה בתורה].

סיום החג

לשון כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: "ואני בהצעתי, אשר גם כל אחד ואחד ניהוג כן, לחבר שעות דראש-השנה והתחלת מוצאי ראש-השנה בלימוד החסידות, ובשביל אשר סללו לנו נשיאינו - יומשך גם לנו בכל עניינינו אור החסידות עד למטה מטה¹¹³."

כ"ק אדמו"ר בעצמו (החל משנת תשי"ב) נטל ידיו לסעודה הוא והקהל בכל ראש-השנה לעת ערב, במשך ההתוועדות הורה לנגן ניגונים מכל הנשיאים, ואמר מאמר דא"ח נוסף לשיחות וכו', ובו הזכיר מדברי כל הנשיאים (והחל משנת תשד"מ גם מדברי האריז"ל)¹¹⁴.

מוצאי יום-טוב

ערבית - "אתה חוננתנו". יש לזכור ולהזכיר לציבור

אדמו"ר מהור"י"צ נ"ע וכן אצל הרבי, שבחה-המועדים עמ' 30 בשם התוקע דמעומד).

108) לשון ש"ע אדמוה"ו סי' תקצ"ו.

109) ש"ע אדמוה"ו סי' תקפ"ט ס"ב.

110) לא מצאתי מקור מפורט ע"ז בשיחות ומכתבי הרבי (ראה א"ק ח"ח עמ' יג). ולכאורה הכוונה ב'מבצע שופר' היא גם לזכות את הנשים בשמיעת קול שופר, כשם שעושים כן בנטילת לולב (בספר-המנהגים עמ' 67: "בני ובנות ישראל").

111) כשאין באר וכדומה, עדיף לדחות אמירת תשליך ל"יג מדות, כדלהלן. אולם אם לא נראה שיעיגו לבאר וכד' בעש"ת, או כשחייבים להיות בראש-השנה בתשליך ללא באר - ראה ב'כפר חב"ד' גיליון 536 עמ' 14 הוראת הרבי להרה"ח ר' יעקב-יהודה הכט ע"ה שבילת בריה די אפילו בברז פתוח.

112) במט"א (תקצ"ח ס"ר ד) כ' שנהגים לילך גם אם כבר שקעה החמה, עד הלילה.

113) סידור אדמוה"ו.

114) ספר-המנהגים עמ' 57.

115) המלך-במסיבו ח"ב עמ' כ' ('אוצר' עמ' קמה).

116) ראה 'אוצר' עמ' קמז-קנב.

יום שני

ג' בתשרי - צום גדליה

יום השנה להסתלקות הרבנית הצדקנית מרת דבורה לאה ע"ה בת אדמו"ר הזקן (בשנת תקנ"ג).

עלות השחר¹²⁵ בתל-אביב לדעה המקדימה - 4:28.

בתפילת שחרית אומר הש"ץ "עננו" בברכה בפני עצמה, בין ברכת "גואל ישראל" ל"רפאנו", גם אם התפללו רק שלושה מתענים¹²⁶. אם אין כנ"ל - אומר הש"ץ "עננו" בתוך ברכת "שומע תפילה"¹²⁷.

מי שאינו מתענה אינו נעשה ש"ץ, ואם נעשה ש"ץ - אומר "עננו" בברכת "שומע תפילה" כיחיד בתפילת מנחה¹⁷.

אומרים תחנון, נפילת-אפים, 'הוא רחום', עד 'שומר ישראל' ולא עד בכלל. אמירת סליחות. מתחילים 'דרשו ה' בהימצאו'¹²⁸, ומדלגים 'אשמנו', 'הרשענו ופשענו' ו'ויאמר דוד אל גד'. בפיוט 'הורית' נהג הרבי לחזור את כל ה'פזמון' בין כל בית ובית, וכמובן גם בסיום הפיוט. לאחר סיום הסליחות אומרים 'שומר ישראל', 'מתרצה ברחמים', 'אבינו מלכנו' הארוך (ואומרים בו 'חדש עלינו' 'כתבנו', ככלל עש"ת), 'ואנחנו לא נדע', וחצי קדיש¹²⁹.

ככל עשרת-ימי-תשובה אומרים 'אבינו מלכנו' הארוך בשחרית ובמנחה אחר נפילת אפים, קודם 'ואנחנו לא נדע'¹³⁰.

בהוצאת ספר-תורה בעשרת-ימי-תשובה, וכן בשבת שובה, אין אומרים שום תוספת על הנאמר בכל השנה, דלא כמנהג העולם¹³¹.

125 בסידור אדמו"ר, "סדר ספירת העומר", איתא שמותר לאכול בתענית-ציבור עד עה"ש. וראה ב'סידור רבינו הזקן עם ציונים והערות' עמ' תרכו, ושי"ט. מאידך ראה המסר בשם הרבי בהתקשרות גיליון קא ס"ע 17, שבת"צ אין להחמיר בזה. 126 ספר-המנהגים עמ' 45. אנ"ק חט"ז עמ' שיג. לוח כולל-חב"ד תענית אסתר, מנהגות הרבי ללוח תשט"ז.

ש"ץ ששכח 'עננו': נזכר לפני השם של חתימת רפאנו - חזר לענו, ואח"כ אומר שוב 'רפאנו'. נזכר אח"כ - אומרה ב'ש'ת וחזתם העונה בעת צרה ושומע תפילה. נזכר אח"כ - אומרה ברכה בפ' אחרי 'שים שלום' (לוח כולל חב"ד, וראה ס' תקס"ה ס"א-ב ובאחרונים).

127 משנה-ברורה ס' תקס"ו ס"ק יג.

128 למרות שמדרישמה שבספר-המנהגים משמע שיש להתחיל "כי על רחמיך", הרי למעשה כשהתפלל לפני התיבה הרה"ח ר' שניאור-זלמן דוכמן ע"ה בניין של הרבי התחיל כנ"ל. ואף מצד העניין אין מקום להתחיל בתיבת "כי" שהיא נתינת-טעם על מה שאומר תחילה.

העיונו בנוסח הסליחות [עמ' 162. ש"ה ביראתך]: "כי זה כל האדם. כי חנון ורחום אתה" חסר כאן רובו של חרוץ [וכדמוכח ממה שהחרוז כאן הוא של 4 צלעות, בניגוד לכל הסליחה שהיא של שלש שלש. וגם - ה'סליחה' היא ע"פ א"ב, וחסרה אות ח'], וצ"ל [אחר "כי זה כל האדם" שהוא סיום החרוז המתחיל באות ז]: חוקות העמים תהו. חשוקין אחריך יתהו. כי חנון ורחום הוא.

שם, הורית דרך תשובה [עמ' 59, ש"ה עד למעלה]: 'תתן חזון הפיתם' צ"ע אם יש פירוש לזה. ובנוסחאות ישנות [ומתוקנות]: 'תתן'. והפירוש מובן [כאשר נתת].

129 ספר-המנהגים עמ' 52.

130 'אוצר' עמ' קנט. 'משנה אחרונה' של הרבי שאמירת א"מ תלויה באמירת תחנון, ראשונה שם עם קס ס"ט. ס' 'דרכי חסד' - מנהגי ח"ק חב"ד, ברובקלין תשל"ה - עמ' קטב. עיי"ש ש"ט. ולמרות שהיו גם אח"כ מקרים שנהג אחרת - הרי כך נדפס בסידור בהסכמתו.

131 'אוצר' עמ' קס.

את השינויים וההוספות שבתפילת עשרת-ימי-תשובה, ודיניהם.

הבדלה - מנהגנו להתחיל ב"הנה א-ל ישועתי"¹¹⁵. אין מברכים על הנר והבשמים.

במוצאי ראש-השנה היו אומרים "אָ גוט יאָהר" [=שנה טובה] - המשכה חדשה¹¹⁶.

ישנו מאמר של אדמו"ר הזקן: "להבין עניין אכילת הדבש עם המוציא בראש-השנה עד אחר הושענא רבה"¹¹⁷, והעיר על זה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: "צריך עיון אם הכוונה רק לסעודות שבת ויום-טוב... וסעודות ערב יום-הכיפורים ומוצאי יום-הכיפורים, או גם בימי השבוע"¹¹⁸.

עשרת ימי תשובה

* "ידוע אשר בלילה - החל מצאת-הכוכבים עד אחרי צצות לילה - אין אומרים תהילים (ובכלל זה - שיעור תהילים החדושי)... לבד מראש-השנה, עשרת-ימי-תשובה, יום-הכיפורים והושענא-רבה"¹¹⁹.

* לעניין עריכת נישואין בעש"ת, הנה הרבי הזכיר ועורר לקיים "מנהג ישראל שאין נושאים נשים בעש"ת"¹²⁰, אבל לאחר שזירז הרבי לקיים נישואין "בהקדם הכי אפשרי"¹²¹, גם בתאריכים שלא נהגו אצלנו, צריך עיון אם זה מבטל גם את ההקפדה הנ"ל.

* בעניין סיוע לצורכי החגים - אף-על-פי שנתנו כבר לכבוד ראש-השנה, יש לבדוק שוב לאחריו, שמא כעת (לאחר שנתעלה בראש-השנה) עומד יהודי - בדרגתו עתה - במצב של "אין נכון לו", ולהשלים את כל החסר לו לצורכי החגים בימים הבאים¹²².

קריאת-שמע שעל המיטה. לכאורה בלילה זה (מוצאי ר"ה) צריכים לומר תחנון גם לפני צצות, מכיוון שאין זה 'אסרו-חג'¹²³.

* בעשרת-ימי-תשובה אין אומרים סליחות¹²⁴, מלבד בצום גדליה שהוא תענית-ציבור.

115 כן זייק הפרמ"ג במש"ז ר"ס תצ"א מ"ל הלבוש, וכ"מ במנהגי מהר"ל (הוצאת 'מכון ירושלים' עמ' רכד), שטועק גם בפרטי הבדלה במוצאי י"ט ואינו מסייג את אמירת הפסוקים רק למוצ"ש (ולא כמנהג העולם המובא במט"א תרא"ס ס"י, שלא לאומרים).

116 'אוצר' עמ' קנה, מסה"ש תש"ז ס"ע 61.

117 מאה-שערים לג.א.

118 לקוטי-שיחות, כרך י"ד, עמ' 372.

119 הוראת הרבי, ספר-המנהגים עמ' 20.

120 אנ"ק ח"ט עמ' רה (ממטה-אפרים ס' תרב ס"ה, קיצור שו"ע ס' קל ס"ד) ומבאר שם שזה נעשה כדי לקיים אח"כ את המצווה מן המובחר.

121 'שערי הל' ומנהג ח"ה ר"ס קנה (ועו"ז) ב'צדיק למלך' ח"ז עמ' 227. 'התקשרות'

גיליון קסא עמ' 18), וראה שו"ת יחווה-דעת ח"א ס' מה.

122 שיחת יום ב' דראש-השנה תשמ"מ ס"יג (בלתי מוגה).

123 ראה 'התועודיות' תשמ"ג ח"ג עמ' 1414. במוצאי י"ט מוזכר שם רק עניין אסרו חג, וא"כ לכאורה הפעם דינו כמו ר"ח וכדומה, שנטית הרבי היא להכריע שבמנצאיהם אומרים תחנון, וא"כ הפעם צ"ל תחנון גם לפני חצות.

124 ספר-המנהגים עמ' 58. והטעם בהתועודיות' תשנ"ח ח"ב עמ' 367, מוגה, בשם הצמח צדק, לפי ש"ע כ"א (נדר ר"ה) - מצות אמירה, ומכאן ואילך - מצות עשייה".

סיום התענית בתל-אביב בשעה 7:03.

יום חמישי ו' בתשרי

יום השנה להסתלקות הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה שניאורסון, בת הרבנית הצדקנית מרת רחל ובת הרב הגאון והחסיד ר' מאיר-שלמה, אשת הרב הגאון החסיד והמקובל ר' לוי-יצחק, אם כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו. נסתלקה בשבת שובה תשכ"ה, בעלות המנחה, ומנוחתה-כבוד בניו-יורק¹³⁷. בנה, כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, נהג להתועד ביום זה, גם כשחל בחול. כן יסד על שמה 'קרן חנה', ובהתועדות ו' תשרי, כשחל בחול, נהג לערוך מגבית עבור קרן זו. כן נוסדו כמה מוסדות חינוך בארה"ק ובעולם הנקראים "בית חנה"¹³⁸.

יום שישי

ז' בתשרי, ערב שבת שובה

לאחר קריאת הפרשה שמו"ת, בערב שבת-קודש אחר חצות, צריך לומר הפטרה 'שובה ישראל', וגם את הפטרה 'וידבר דוד'¹³⁹. ולמנהג רבותינו נשיאנו, בעש"ק אחר קריאת שמו"ת אומרים את הפטרה 'וידבר דוד', ובשבת-שובה לפני תפילת שחרית, קוראים את ה'שביעי' שמו"ת, ואז אומרים את הפטרה 'שובה ישראל'.

מנהג-בית-הרב להדליק לשבת תשובה 'תשובה ליכט' (=נר תשובה)¹⁴⁰. נר זה היו קולעים מפתילות, פתילה לכל אחד ואחד מבני הבית¹⁴¹. דייקו לעשותם משעוה. כשהתקינו את הפתילות בנר, היו קוראים בשם מי שעבורו מכינים את הפתילה¹⁴². הרבי אמר: "מנהג חב"ד להדליק שלושה נרות-תשובה"¹⁴³.

אפילו בין איש (מלבד הצפייה במראות-קודש מדברי הרבי במקום שאפשר).
137) מזכרונותיה - בספר 'אם בישראל', הוצאת קה"ת, כפר-חב"ד תשמ"ג. תולדותיה בספר 'עטרת מלכות', חיפה תנש"א, עמ' 225 ואילך.

138) ספר-המנהגים עמ' 88.
139) כיוון שההפטרה השייכת (יותר - ע' לקוטי-שיחות, כרך ט עמ' 61 הע' 5) לפ' האיזו היא 'וידבר דוד', אלא שבשבת שבין ר"ה ליוה"כ מפטירין תמיד 'שובה', כמבואר בטושע"ו סי' תכת. וע"פ מנהג רבותינו (היום יום ד' טבת, וראה אג"ק סוף כרך ח"י שהאמור שם הוא "בהנוגע לפועל") לומר את הפטרה הפרשה בעש"ק ואת ההפטרה שאומרים בפועל בש"ק - צ"ל גם כאן כך.

140) שם עמ' 58.
141) בסה"ש תש"ד דלהלן מספר אדמו"ר מוהרי"צ, שהניחו גם עבורו פתילה בילדותו. וראה הנסמן באוצר מנהגי חב"ד עמ' קסו.
142) סה"ש תשי"ד עמ' 7, תשה"ע עמ' 14.
143) שיחתו ו' תשרי תשמ"ב ס"ג (התועדותיו) תשמ"ב ח"א עמ' 67, בלתי מוגה. וע"ע בכפר חב"ד גיליונות: 1165, 1170, 1171.

מוציאים ספר-תורה וקוראים "ויחל משה" לשלושה קוראים, גם אם יש רק שלושה מתענים¹³².

מי שאינו מתענה לא יקראוהו לתורה. ואם קראוהו לתורה וצר לו להודיע שאינו מתענה מפני חילול השם - יעלה¹³³.

את הפסוקים "שוב מחרון אפך", "ה' אל רחום", "וסלחת לעווננו" - אומר הציבור בקול רם ואחריהם אומרם הקורא בתורה. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, כשעלה לתורה, התחיל לאומרם עם הציבור, וסיימם עם הבעל-קורא¹³⁴.

* פרשת היום בתנ"ך - מלכים-ב כה,כב-כו. ירמיה מ,ז עד ס"פ מא.

בתפילת מנחה מוציאים ספר-תורה וקוראים "ויחל" כבתפילת שחרית, והשלישי הוא המפטיר. אין אומרים חצי קדיש אחר קריאת התורה. מגביהים וגוללים את ספר-התורה.

הפטרה: "דרשו ה' בהמצאו" (ישעיה נה,ו - נו,ח). לאחר אמירת הפטרה אומר שלוש ברכות עד 'מגן דוד'. יהלו, חצי קדיש, שמונה-עשרה (הגבאי טופח על הבימה להזכיר 'עננו'), ואומרים 'עננו' בברכת 'שומע תפילה' (אם שכת, וכבר אמר ה' של סיום הברכה - אומרו בלא חתימה אחרי 'אלוקי נצור', קודם 'היו לרצון' האחרון), והש"ץ בברכה בפני-עצמה בין 'גואל ישראל' ל'רפאנו', כבתפילת שחרית. הנהגים נשיאת-כפיים בכל יום, נושאים כפיהם בתפילה¹³⁵ו, וכשאין נושאים-כפיים אומר הש"ץ ברכת-כוהנים.

אחרי חזרת הש"ץ - תחנון, 'אבינו מלכנו' הארוך, קדיש תתקבל, לדוד ה' אורי, עלינו, קדיש יתום, אל תירא, אך צדיקים⁵.

כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הנהיג מחדש את המנהג הישן (שמקורו במשנה), לומר 'דברי כיבושין' אחרי מנחה דתענית-ציבור: "כדאי לעורר על המנהג הנ"ל, שבמקומות שאפשר לפעול זאת, יאמרו אחרי מנחה (כמה מילים, לכל הפחות) 'דברי כיבושין', או מזמור תהילים המתאים לעניינים אלו, ובמקומות שמצד טירחא דציבורא [או מצד ביטול מלאכה, וכיוצא-בה] אי-אפשר לפעול זאת - על-כל-פנים יהרהרו במחשבה עניין של 'דברי כיבושין', ומאחר ש'רשמנא ליבא בעי' - ובפרט עניינים הקשורים בתשובה, ש'עיקר התשובה בלב" - הרי "מחשבה טובה, הקב"ה מצרפה למעשה"¹³⁶.

132) ספר-המנהגים עמ' 45.
133) משנ"ב סי' תקס"ו סוף ס"ק כא.
134) ראה 'התקשרות' גיליון מ"ט ע" 18.
135) ולכאורה יש לנהוגם כך להקפיד ע"פ כהספדים שלא לשאת כפיהם אלא תוך חצי שעה שלפני השקיעה (כף-החיים סי' קכט ס"ק ז, ע"פ הב"ח. וראה לוח דבר בעתו, ילקוט יוסף ח"ה - מועדים עמ' 550 וש"ג, ונטעי-גבריאל - בין-המצרים פ"ג ס"ו וש"ו).
136) לקוטי-שיחות כרך כ' עמ' 352, וש"ג. וחבל שככל הידוע טרם הונהג הדבר בפועל